

รูปวิธานและลักษณะพืชสกุล Solanum Linn.

Solanum Linn. Sp. Pl.:184. 1753; Kurz, Fl. Burm. 2:223-224.1877; C.B. Clark in Fl. Br. Ind. 4:229. 1885; Bonati in Fl. Gén I-C.314. 1915; Gamble, Fl. Pres. Madras: 932.1923; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2: 464.1923; Kerr, Fl. Siam.En. 3:35.1951; Back.&Bakht, Fl. Java 2:470.1965; Bailey, Manual Cul. Pl.:867. 1969; Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Co' Mien Nam 2: 211. 1972; Wealth of Ind. 9: 378.1972

เป็นพืชไม้ที่มีทั้งไม้ล้มลุกอายุสั้นแบบ annual อายุยืนแบบ perennial ไม้ต้นขนาดเล็ก (small tree) ไม้พุ่ม (shrub) ไม้รอเลื้อย (scandent) ไม้แผ่คลุมดิน (prostrate) และไม้เลื้อย (climber) ทั้งพบน้อย อาจมีหรือไม่มีหนามและขน ลักษณะของขนมีทั้งแบบกระจุกรูปดาวและแบบ simple hair แต่ส่วนมากเป็นแบบกระจุกรูปดาว ใบส่วนมากเป็นใบเดี่ยว ชนิดที่เป็นใบประกอบแบบขนนกพบน้อยมาก การเรียงตัวของใบ ส่วนมากเรียงสลับแบบ alternate พบที่ออกเป็นคู่ตรงกันข้ามบ้างเล็กน้อย แผ่นใบมีรูปร่างหลายแบบได้แก่ ovate, obovate, oblong, lanceolate และเกือบกลมขอบใบมีทั้งเรียบ เว้าเป็นคลื่นแบบ sinuate หรือหยักเว้าลึกแบบ pinnatifid หรือหยักเว้ามากจนมองดูคล้ายจะเป็นใบประกอบแบบขนนก ปลายใบอาจแหลมแบบ acute เรียวแหลมแบบ acuminate หรือมนแบบ obtuse รานใบส่วนมากมักไม่เท่ากัน มีทั้งรูปแหลมแบบ attenuate มนแบบ obtuse หรือแฉกกระทัดรัด กว้างใบเกลี้ยง, หรือมีขนเฉพาะผิวใบด้านบน หรือมีขนคลุมผิวใบทั้ง 2 ด้าน ส่วนใหญ่ขนกระจุกรูปดาวที่พบทางด้านล่างจะมีความยาวของขนทุกแฉกยาวเท่ากัน แต่ที่พบทางด้านบนจะมีแฉกยาวกว่าแฉกที่เหลือสั้น เส้นใบมีตั้งแต่ 3-10 คู่ ใบยาวตั้งแต่ 3-30 ซม. กว้างตั้งแต่ 1.5 ถึง 25 ซม. ก้านใบมีตั้งแต่ 10 ซม.

ถึง 15 ซม. จนถึงไม่มีก้านใบเลย ตามก้านใบ เส้นใบ อาจมีหรือไม่มีหนามก็ได้ ดอก มีทั้งดอกเดี่ยว และดอกช่อ ซึ่งเป็นแบบ raceme, cyme umbelliform และ helicoid cyme เกิดบริเวณปลายกิ่งหรือ extraxillary ก้านช่อดอกยาวตั้งแต่ 7-10 ซม. จนถึงไม่มีก้านเลย ก้านช่อดอกยาวตั้งแต่ 0.5 มม.- 3 มม. ดอกส่วนมากเป็นแบบ actinomorphic มีทั้งแบบที่สมบูรณ์เพศทั้งช่อ และแบบที่ดอกกลาง ๆ ของช่อสมบูรณ์เพศ ส่วนดอกบน ๆ เป็นดอกตัวผู้เนื่องจากส่วนของเกสรตัวเมียไม่เจริญ เส้นผ่าศูนย์กลางของดอกตั้งแต่ 0.3-6 ซม. กลีบดอกมี 5-10 กลีบ กลีบดอกชั้นนอก แบบ campanulate หรือรูปถ้วยปากกว้าง ส่วนโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็นกลีบเล็กหรือสั้น ส่วนมากกลีบนี้จะขยายใหญ่หลังจากดอกบานแล้ว แต่ที่ยังคงมีขนาดเท่าเดิมก็พบบางต้นเลย กลีบดอกชั้นในรูป rotate ส่วนโคนติดกัน ปลายแยกเป็นกลีบเล็กบางต้นบางแฉกเทคนิค เมื่อดอกยังอ่อนอยู่กลีบชั้นนี้จะเรียงซ้อนกันแบบ valvate ระหว่างกลีบดอกอาจมีหรือไม่มีเยื่อบาง ๆ เชื่อมกันได้ เกสรตัวผู้มี 5 อัน อับเกสรสี่เหลี่ยมรูป ovate หรือ oblong ยาวตั้งแต่ 0.3-1.5 ซม. อับเกสรนี้ตั้งตรง ไม่เชื่อมติดกันแต่ก็จะเข้ามาอยู่ติดจนมองเห็นเป็นกุ่มกลางดอกล้อมรอบก้านชูยอดเกสรตัวเมีย อับเกสรตัวผู้แตกออกเป็น 2 รู ตรงปลายสุด ก้านชูอับเกสรยาว 0.5-5 มม. รังไข่มี 2 locule เทคนิคที่เพาะปลูกกันมีได้ถึง 6 locule แต่ละ locule มี ovule จำนวนมาก ก้านชูยอดเกสรตัวเมียเป็นเส้นคล้ายค้าย ยอดเกสรตัวเมียเล็ก ผลแบบ berry ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5-12 ซม. ส่วนมากรูปกลม อาจพบชนิดรูปรีแบบ ellipsoid หรือยาวแบบ elongate บาง เมล็ดมีจำนวนมาก รูปร่างคล้ายถั่วหรือจานกลมแบบ discoid หรือรูปไตแกมกลมแบบ circular-reniform

การกระจายพันธุ์ พบตามเขตอบอุ่นและเขตร้อนในส่วนต่าง ๆ ของโลก พบมากในอเมริกาเขตร้อน ในเอเชียพบประมาณ 30 ชนิด

รูปวิธานแยกชนิด

1 พืชไร่นาม

- 2 ใบประกอบแบบขนนก มีลำต้นใต้ดินแบบ tuber 1 S. tuberosum
- 2 ใบเดี่ยว ขอบใบเรียบหรือหยักลึกแบบ pinnatipartite (कुछลายใบประกอบแบบขนนก)
- 3 ฝักใบเกลี้ยงหรือมีขนเฉพาะตอนอ่อน ตอมารวมหลอดรวงไปหมด
- 4 ขอบใบเรียบ หรือเกือบเรียบ, ดอกเป็นช่อแบบ raceme หรือ umbelliform, สีขาว
- 5 ไม้ล้มลุก สูงได้ถึง 1 เมตร, เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 0.3-0.6 ซม. ผลสุกสีดำ ฝักมัน, ใบบางแบบ membranous ฐานใบแบบ attenuate 2 S. nigrum
- 5 ไม้พุ่ม หรือไม้ล้มลุกอายุยืน สูงได้ถึง 4 เมตร, เส้นผ่าศูนย์กลางดอกโดยปกติ 1 ซม., ผลสุกสีแดง; ใบหนาคล้ายแผ่นหนังแบบ coriaceous ฐานใบเรียวยาวแหลมและยาวแบบ long attenuate 3 S. spirale
- 4 ขอบใบหยักลึกแบบ pinnatipartite, ดอกเป็นช่อแบบ panicle, สีม่วง 4 S. seaforthianum
- 3 ฝักใบมีขนแบบกระจุกรูปดาวปกคลุม
- 6 ไม้พุ่ม หรือไม้ต้นขนาดเล็ก, ขอบใบเรียบหรือเกือบเรียบ
- 7 ใบยาวมากกว่า 10 ซม., ดอกสีขาว เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.2-1.5 ซม. 5. S. verbascifolium
- 7 ใบยาวน้อยกว่า 10 ซม., ดอกสีม่วง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 ซม. 6 S. putii
- 6 ไม้ล้มลุกอายุยืน, ขอบใบเป็นคลื่นแบบ sinuate หรือ lobed
- 8 กลีบดอกชั้นในหยักเว้าตื้น ๆ กลีบรูปสามเหลี่ยมยาว 0.6-0.7 ซม. กว้าง 1.2 ซม. ดอกสีขาวหรือม่วง 7 S. melongena

- 8 กีบดอกชั้นในหยักเว้าลึก ๆ , กีบรูป oblong-lanceolate ยาว 0.6-0.8 มม.
กว้าง 0.3 มม. เมื่อกอกบานเต็มที่แล้วกีบจะโค้งลงไปหาก้านดอก ดอกสีม่วง
..... 8 S. sanitwongsei

2 พืชมีหนาม

- 9 ส่วนต่าง ๆ ของพืชมีผิวเกลี้ยงหรือมีขนเฉพาะตอนอ่อน . แล้วจะหลุดร่วงไป
หมดภายหลัง 9 S. trilobatum

- 9 ส่วนต่าง ๆ ของพืชมีขนแบบ simple hair หรือแบบกระจุกรูปดาวปกคลุม
10 ไม่นูนขนาดเล็ก, มีขนแข็งแบบหนามคลุม, เส้นผ่าศูนย์กลางของดอก
5-7 มม. ดอกเริ่มบานสีม่วงสด แล้วสีจะจางลงจนเป็นสีขาว หลัง
จากดอกบานหลาย ๆ วัน 10 S. wrightii

- 10 ไม่นูน, ไม่นวลน้อย หรือไม่นวลอายุยืน

- 11 ผิวใบและลำต้นปกคลุมด้วยขนแบบ simple hair

- 12 ดอกสีม่วง, ผลรูป obpyriform มีระยางค์ 3-5 อัน ยื่น
จากโคนผล, ผิวใบมีขนแบบ simple hair ปกคลุมทั้ง
2 ด้าน 11 S. mammosum

- 12 ดอกสีขาว, ผลกลม, ผิวใบด้านบนมีขนแบบ simple hair
ปกคลุม ส่วนด้านล่างเกลี้ยง.. 12 S. aculeatissimum

- 11 ผิวใบและลำต้นปกคลุมด้วยขนแบบกระจุกรูปดาว

- 13 ลำต้นแผ่คลุมดินแบบ procumbent, ใบเป็นแบบ elliptic
ขอบใบเป็นคลื่นแบบ undulate, ผิวใบด้านบนมีขนแบบ
กระจุกรูปดาวมีแขนยาวยาวแต่สั้นที่เหนือสั้น ส่วนด้านล่าง
ขนรูปดาวทุกแขนยาวเท่ากัน.... 13 S. cyanocarphium

- 13 ลำต้นตั้งตรง ใบมีทั้งรูป elliptic, ovate หรือเกือบกลม ขอบใบเป็นคลื่นแบบ sinuate หรือ pinnatilobe
- 14 ผิวใบด้านบนมีขนแบบกระจุกรูปดาว 1 แฉกยาว ที่เหนือสันปกคลุม ส่วนด้านล่างทุกแฉกของขนรูปดาวเท่ากัน
- 15 ดอกเป็นช่อแบบ raceme
- 16 ดอกสีขาว, กลีบดอกชั้นนอกที่หุ้มผล มีหนามสั้น ๆ กระจุกกระจายอยู่ตามผิว 14 S.praetermissum
- 16 ดอกสีม่วงคราม, กลีบดอกชั้นนอกที่หุ้มผล มีหนามยาวปกคลุมอย่างหนาแน่น 15 S.barbisetum
- 15 ดอกเป็นช่อแบบ cymose umbel หรือ subumbel
- 17 กลีบดอกชั้นนอกมีหนามผอมยาว หรือขนคล้ายหนามปกคลุมหนาแน่น กลีบดอกนี้จะขยายใหญ่มากจนหุ้มผลมิด 16 S.ferox
- 17 กลีบดอกชั้นนอกไม่มีหนามปกคลุม, กลีบดอกชั้นนี้ขยายออกเพียงเล็กน้อยและหุ้มผลไม่มิด 17 S.stramonifolium
- 14 ผิวใบด้านบน และด้านล่างมีขนแบบกระจุกรูปดาวทุกแฉกเท่ากันปกคลุม
- 18 ไมลมหุดอายุยืน หรือไมพุ่ม
- 19 ผลแกมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 3 ซม. ผลรูปกลมหรือรี หรือยาว
- 20 ทุกส่วนของพืชมีหนาม ผลรูปกลม 18 S.incanum
- 20 เฉพาะก้านผล และกลีบดอกชั้นนอกที่คลุมผลมีหนาม ผลมีรูปกลมหรือรี หรือ ยาว 7 S.melongena
- 19 ผลแกมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 2 ซม. ผลรูปกลม
- 21 ดอกสีขาว, ช่อดอกแบบ subumbel cyme ทุกดอกสมบูรณ์เพศ 19 S.torvum

- 21 ดอกสีม่วง ช่อดอกแบบ raceme, มีดอกสมบูรณ์เพศ เฉพาะตรง
โคนช่อเท่านั้น 20 S.indicum
- 18 ไม้รอเลื้อย, มีหนามโค้งปกคลุม, ดอกสีม่วงคราม 21 S.scopulorum

Key to species

- 1 Unarmed
 - 2 Leaves pinnately compound tubers present 1 S.tuberosum
 - 2 Leaves simple, entire or pinnatipartite
(nearly like pinnately compound)
 - 3 Blade of leaves glabrous or glabrescent
 - 4 Margin entire or nearly so, flowers white in raceme
or umbelliform
 - 5 Annual, up to 1 m. high, flowers 0.3-0.6 cm.
in dia., ripe fruits black and shiny. Leaves
membranous, base attenuate 2 S.nigrum
 - 5 Shrubs or perennial herbs, up to 4 m. high,
flowers usually 1 cm. in dia., ripe fruits red.
Leaves coriaceous, base long attenuate
..... 3 S.spirale
 - 4 Margin deeply pinnatipartite, flowers purple in
panicle 4 S.seaforthianum
 - 3 Blade of leaves pubescent with stellate hairs
 - 6 Shrubs or small trees, leaves entire or nearly so
 - 7 Leaves longer than 10 cm., flowers white 1.2-1.5
cm. in dia 5 S.verbascifolium
 - 7 Leaves not longer than 10 cm., flowers purple
about 2 cm. in dia 6 S.putii
 - 6 Perennial herbs, leaves sinuate or lobed

- 8 Corolla shallowly lobed, triangular, 0.6-0.7 cm. X 1.2 cm., both purple and white 7 S.melongena
- 8 Corolla deeply lobed, oblong-lanceolate, 0.6-0.8 cm. X 0.5 cm., recurved after anthesis, purple 8 S.sanitwongsei
- 2 Armed or spiny
- 9 Plant glabrous or glabrescent 9 S.trilobatum
- 9 Plant pubescent, simple hairs or stellate hairs present
- 10 Small trees, spiny hairs present. Flowers 5-7 cm. in dia., first bright purple then faded to pale purple and white 10 S.wrightii
- 10 Shrubs, scandents or perennial herbs
- 11 Leaves and stems covered with simple hairs
- 12 Flowers purple. Fruits obpyriform with 3-5 nipples. Leaves with simple hairs on both surface 11 S.mammosum
- 12 Flowers white. Fruits globose. Leaves with simple hairs on upper surface, glabrous on the lower surface 12 S.aculeatissimum
- 11 Leaves and stems covered with stellate hairs.
- 13 Stems procumbent. Leaves elliptic, undulate, arms of stellate hairs on the upper surface unequal, one longer than the others, lower surface with equal arms..... 13 S.cyanocarphium
- 13 Stems erect. Leaves elliptic, ovate, round, margin sinuate or pinnatilobe

- 14 Stellate hairs on the upper surface of leaves with unequal arms,
lower surface with equal arms.
- 15 Inflorescence raceme
- 16 Flowers white, fruiting calyx covered with sparsely
short spines 14 S.praetermissum
- 16 Flowers bluish purple, fruiting calyx cover with long
and densely spines 15 S.barbisetum
- 15 Inflorescence cymose umbel or subumbel.
- 17 Calyx with densely long slender spines or spiny hairs,
lobes much enlarged and fully enclosed at the fruiting
stage16 S.ferox
- 17 Calyx without spines or spiny hairs, lobes slightly en-
larged at the fruiting stage17 S.stramonifolium
- 14 Stellate hairs on both surface of leaves with equal arms
- 18 Perennial herbs or shrubs
- 19 Ripe fruits larger than 3 cm. in dia., fruit globose or
ellipsoid or elongate
- 20 Spine present almost all parts. Fruits globose
.....18 S. incanum
- 20 Spiny only at the fruit stalk and fruiting calyx.
Fruit globose ellipsoid or elongate..7 S.melongena
- 19 Ripe fruit not larger than 2 cm. in dia, fruits globose
- 21 Flowers white, all perfect in subumbel cyme
.....19 S. torvum
- 21 Flowers purple, perfect only at the base of raceme
.....21 S.indiqum
- 18 Scandent with recurved spines. Flowers bluish purple only
.....21 S.scopulorum

1. Solanum tuberosum Linn., Sp. Pl. 1:185.1753; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4:229.1885; Gamble, Fl. Pres. Madras:933.1923; Quisumbing, Med. Pl. Phil.:864.1951; Brown, Use. Pl. Phil. 3: 324. 1957; ~~Back. & Bakh. f.~~ Fl. Java 2:472. 1965; Bailey, Manual Cul. Pl.:868. 1969; Merrill, En. Phil. Pl. 3: 428. 1967; Pham-Hoang Hộ, Cây-Co' Mien Nam 2: No. 3240, 217.1972; Wealth of Ind. 9: 398. 1972.

006585

ไม้ล้มลุกอายุยืน สูง 0.5-1 เมตร มีลำต้นใต้ดินแบบ rhizome ซึ่งส่วนปลายจะให้หัวแบบ tuber ใ้รับประทานได้ ลำต้นเหนือดิน มักจะมีปีกหรือเป็นเหลี่ยม แตกแขนงไ้มาก ขณะที่ยังอ่อน มีขนสั้น ๆ และอ่อนนุ่มคลุมตามผิว และเมื่อแก่ขนจะหลุดร่วงไปหมด ใบประกอบแบบขนนกชนิดที่มีใบย่อยใบเดี่ยว ใบย่อยที่อยู่ปลาย ๆ จะมีขนาดใหญ่กว่าใบที่อยู่โคน ปกติมี 5-9 คู่ ซึ่ง 1-2 คู่กลางจะเล็ก และคู่กลางสุดจะเล็กที่สุด ใบมีขนแบบ simple hair ทั้ง 2 ด้านของใบ รูปใบเป็นแบบ ovate, oval, obovate, elliptic ขอบเรียบ ปลายใบเรียวแหลมแบบ acuminate ฐานใบมนแบบ obtuse หรือแหลมแบบ attenuate การจัดระเบียบเส้นใบ ไม้แน่นอนใบยาว 1.5-7 ซม. กว้าง 1.5-5 ซม. ใบมีก้านใบย่อย ระหว่างใบย่อยแต่ละคู่จะมี interstitial leaflets ด้วย ดอกเป็นช่อแบบ cymose panicles เกิดตามซอกหรือปลายยอด ช่อตั้งตรง ก้านช่อดอกแข็ง และแตกแขนง 3-4 ชั้น ก้านช่อดอกยาว 0.7-3.5 ซม. มีขน เส้นผ่าศูนย์กลางช่อดอกประมาณ 2.5-3 ซม. กลีบดอกชั้นนอกยาว 0.8 ซม. โคนเชื่อมติดกัน ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบยาวและเรียว แหลมแบบ acuminate กลีบดอกชั้นในสีขาวหรืออมม่วง รูปดาว มีขนด้านนอก ส่วนโคนติดกันยาว 1.2 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบเป็นรูปสามเหลี่ยมสั้น ๆ ยาว 0.5 ซม. อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาว 0.7 ซม. ก้านชูอับเกสรยาว 0.2 ซม. ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.25-1.5 ซม. สีเขียว (Backer, 1965)

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ sakol 2252; เชียงใหม่ sakol 2464

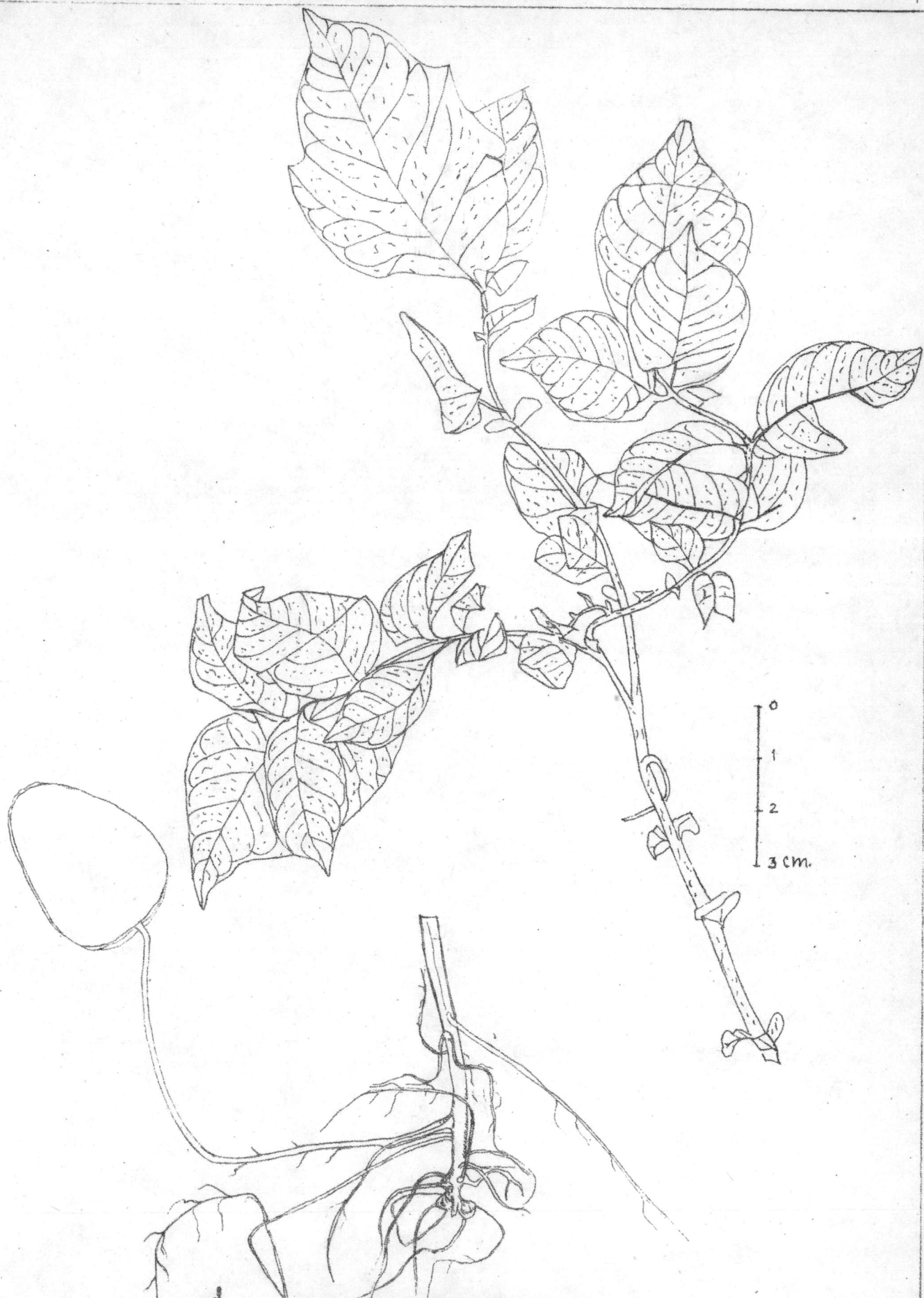
การกระจายพันธุ์ เป็นไม้ปลูกกันในเขตเส้นรุ้ง สูง ๆ นำมาจากยุโรป อเมริกา แพร่กระจายไปในประเทศอื่นเคยมีการค้นพบที่ ๆ ไวกิง และปลูกในเขตภูเขาในชวา ฟิลิปปินส์ ไทย

สภาพนิเวศวิทยา ปลูกในที่อากาศค่อนข้างเย็นและตามไหล่เขา ความสูง 300 เมตรขึ้นไป

ชื่ออังกฤษ potato

ชื่อพื้นเมือง มันฝรั่ง (Mun farang) ไทย กลาง; อาดู (Alu), อีดู (Elu) เหนือ

ประโยชน์ ส่วนของลำต้นโตเต็มที่ให้ เป็น tuber รับประทานได้

ภาพที่ 1

Solanum tuberosum Linn.
เสี้ยวโทม Sakol 2252 BK.

2. Solanum nigrum Linn., Sp. Pl.: 186. 1753; Kurz, Fl. Burm. 2: 224. 1877, in clavi tantum; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4: 229. 1885; Mat. Fl. Mal. Pen, No. 18, 329. 539; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2: 465; Bonati, Fl. Gén I-C. 4: 317. 1915; Gamble, Fl. Pres. Madras 4: 933. 1923; Craib, Fl. Siam. En. 3: 140. 1951; Quisumbing, Med. Pl. Phil.: 858. 1951; Brown, Use. Pl. Phil. 3: 321. 1957; Hutchinson, Fl. West. Trop. Afr. 2: 332. 1963; Back. & Bakhf., Fl. Java. 2: 471. 1965; Merrill, En. Phil. Pl. 3: 427. 1967; Bailey, Manual. Cul. Pl.: 868. 1969; Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Co' Mien Nam 2: No. 3235, 216. 1972; Wealth of Ind. 9: 391. 1973.

Craib 1: 426 et 2 : 143

ไม้มล็ด สูง 1 เมตร

ลำต้นตั้งตรง แตกแขนงมาก กิ่งก้านและลำต้นไม่มีหนาม แต่มิชนเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีเลย ลำต้นอาจเป็นเหลี่ยมมากหรือน้อยก็ได้ ใบเดี่ยวเรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate หรือแบบ oblong ขอบใบหยักแบบ sinuate หรือ lobe หรือขอบเรียบ ปลายใบเรียวแหลมแบบ acuminate ฐานใบแบบ attenuate ผิวใบมีขนสั้น ๆ ประปราย เส้นใบ 4-6 คู่ ใบยาว 5.7-8 ซม. กว้าง 2.5-3.5 ซม. ก้านใบยาว 1.5 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ umbelliform หรือ racemiform เกิดตามยอดและ extraxillary ก้านช่อดอกยาว 2.7 ซม. ก้านดอกยาว 0.4-0.5 ซม. และจะงอโค้งลง เส้นผ่าศูนย์กลางของดอก 0.3-0.6 ซม. กลีบดอกชั้นนอกส่วนโคนติดกันเป็นรูปถ้วยแฉกแปด ยาว 0.1 ซม. มักจะมีขนเล็กน้อย ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป oval-obtuse หรือ oblong ยาว 0.1 ซม. กลีบดอกชั้นในสีขาว ส่วนโคนติดกันเล็กน้อย ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูปเรียวแหลมแบบ acuminate ยาว 0.25 ซม. อับเกสรตัวผู้รูปทรงกระบอกปลายแคบลงเล็กน้อย ยาว 0.1 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวผู้ยาวเพียง 0.5 มม. ก้านชูอับเกสรตัวเมียยาวกว่าเกสรตัวผู้ประมาณ 0.5 มม. ส่วนโคนมีขนขาวคลุม ผลแบบ berry กลม

ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.8 ซม. ก้านผลยาว 0.5 ซม. มีกลีบดอกชั้นนอกรูป acute ยาว 0.15 ซม. ร่องรับอยู่ ผิวของผลเรียบ เป็นมัน เมื่อสุก มีสีดำ เมล็ดกลมคล้ายถ้วยแบบ discoid เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.1 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ Umpai 61; เชียงใหม่ T. Smitinand 4325; เชียงใหม่ Kasem 817; เชียงใหม่ P. Phusomsaeng 75; เชียงใหม่ Umpai 467; เชียงใหม่ A. Tongpukdee 2-13, 2-14, 2-17; เชียงราย Sakol 1401; เชียงราย TDBS 1756; แม่ฮ่องสอน Prayad 422; แม่ฮ่องสอน K. Iwatsuki and N. Fukuoka T. 10367; นครสวรรค์ Sakol 361; พิษณุโลก Kai Larsen and T. Smitinand 787; ตาก A.F.G. Kerr 4567; ตาก collector s.n.; ตาก Gen Murata T. 16960

ตะวันออกเฉียงใต้ : นครราชสีมา Put 3548

ภาคกลาง : กรุงเทพฯ MC. Lakshnakara 175

ตะวันตกเฉียงใต้ : กาญจนบุรี Kasem 162; กาญจนบุรี C. Phengklai 3085; ประจวบคีรีขันธ์ W.R.S. Ladell 263; ประจวบคีรีขันธ์ Mrs. D.J. Collins 1575

คาบสมุทรมุข : นครศรีธรรมราช P. Suvannakoset 1816; นครศรีธรรมราช Thai-Dutch 1030; สงขลา MC. Lakshnakara 368; สุราษฎร์ธานี Put 4188; สุราษฎร์ธานี Sakol 1366; สุราษฎร์ธานี Sakol 1863

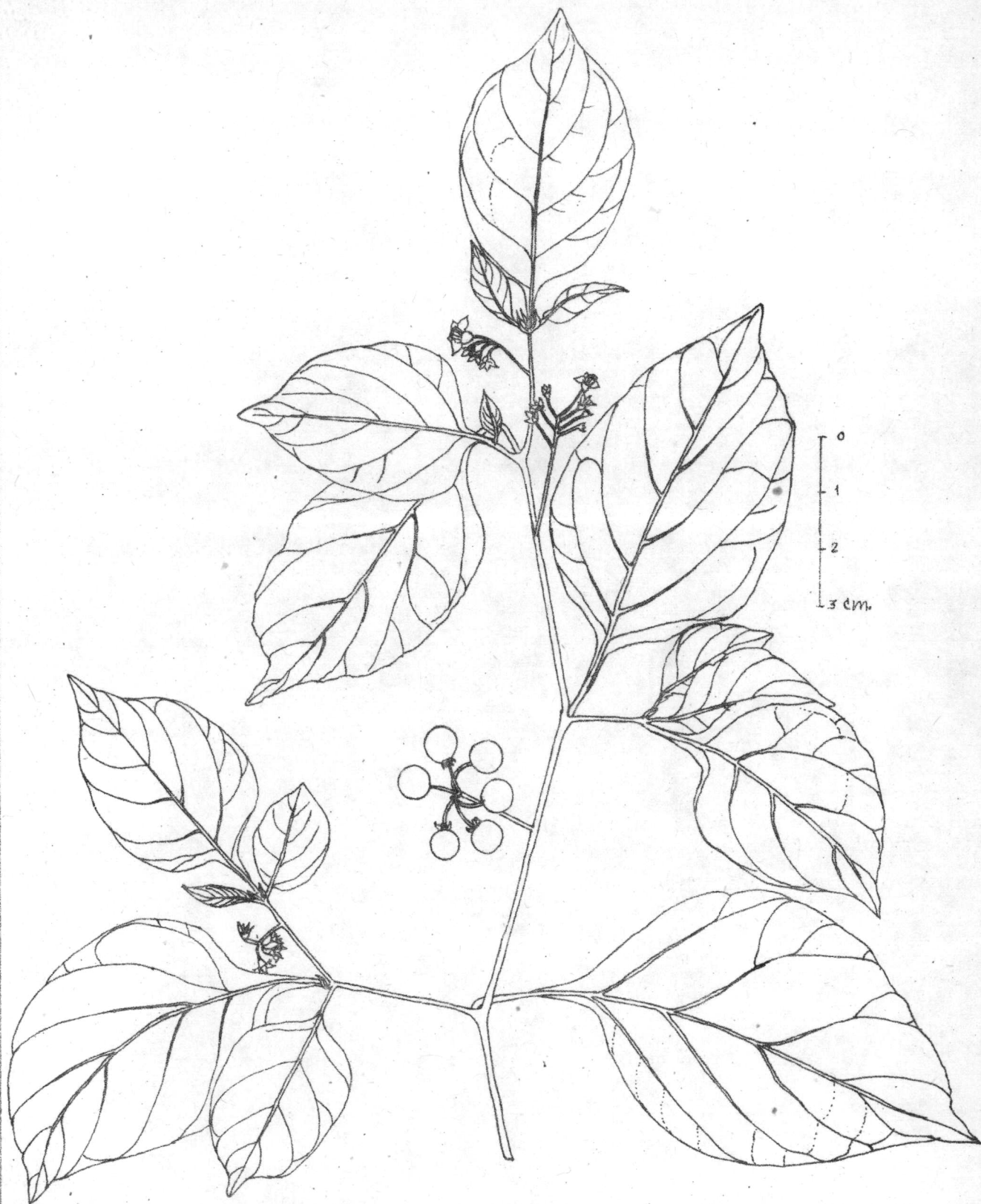
การกระจายพันธุ์ มีกระจายทั่วเขตร้อนและเขตอบอุ่น

สภาพนิเวศวิทยา พบตั้งแต่ระดับความสูง 100-1200 เมตร ตามเขตพื้นที่ที่มีกรวดทรายในที่ร่ม ป่าดิบ ริมแม่น้ำ ใกล้อาหาร ป่าดิบชื้น ริมถนน

ชื่ออังกฤษ Black nightshade, Deadly nightshade, Garden or Common
nightshade

ชื่อพื้นเมือง ขาม (Kā om) ไทย, ประจวบ; แวงนค (Wēng nok) หรือ
มะแวงนค (Mawēng nok) ไทย, สุราษฎร์; ประจวบ (Prachām) ไทย,
สงขลา; ทุมขัน (Tumkan) ลาว, โคราช; โอเตียมกย (ō tiem kui)
จีน, กรุงเทพฯ; หยาดมตอก (Ya-tomtok) เชียงใหม่; นำใจใคร

ประโยชน์ ดอกผล คนอ่อน ไร้ทำยาได้หลายชนิด แต่ผลดิบเป็นพิษต่อสัตว์ที่กิน เมื่อ
ผลสุกพิษจะน้อยลงไร้ทำแยมได้ (สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย, 2519)

ภาพที่ 2

Solanum nigrum Linn.

เขียงโหนด

A. Tongpukdee 2-14

ภาพที่ 3

Solanum nigrum Linn. ^{๒๒๗} หนุ่ตามตอก

ภาพแสดงลักษณะต้น ภายจากคำบดบอพลับ อำเภอมือง
จังหวัดนครปฐม (6 กันยายน 2521)

ภาพที่ 4

Solanum nigrum Linn. ^{๒๒๗} หนุ่ตามตอก

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก ถ่ายจากอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ (20 สิงหาคม 2520)

ภาพที่ 5

Solanum nigrum Linn.

๒๒๗

หนุ่ตามตอก

ภาพแสดงลักษณะผลและช่อผล ถ่ายจากตำบลสุเทพ

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (20 สิงหาคม 2520)

3. Solanum spirale Roxb., Hort. Beng. 16, nomen tantum; Fl. Ind., ed. Carey: 190. 1832; Wall. cat., 2: 247. 1824; Kurz, Fl. Burm. 2: 227. 1877; C. B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4: 230. 1885; Bonati in Fl. Gen. I-C. 4: 319. 1915; Craib, Fl. Siam. En. 3: 142. 1951; Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Cỏ-Miền Nam 2: No. 3239, 217. 1972; Wealth of Ind. 9: 393. 1972.

ไม้มลูดอายุยืน หรือไม้มุม สูงได้ถึง 4 เมตร

ลำต้นตั้งตรง แตกแขนงไต่มาาก ส่วนโคนอาจแข็งมีเนื้อไม้ กิ่งก้านเป็นเหลี่ยม ไม่มีหนาม ใบเดี่ยวเรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ lanceolate ถึง elliptic-lanceolate ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบเรียวแหลมแบบ attenuate ผิวใบเกลี้ยงหรือมีขนประปราย เส้นใบ 5 คู่ ใบยาว 12-48 ซม. กว้าง 4-6 ซม. ก้านใบยาว 1 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ raceme เกิดบริเวณ extraxillary ก้านช่อดอกยาว 0.5-2 ซม. ก้านดอกยาว 1.5 ซม. อ่างโค้งงอกลง เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 1 ซม. กลีบดอกชั้นนอกรูป campanulate ทอมมาขยายใหญ่จนคลุมด้วยเมื่อดอกบานแล้ว ส่วนโคนที่ติดกัน ยาว 0.2 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบกว้างและเป็นแบบ ovate ปลายมนแบบ obtuse ยาว 0.1 ซม. ขยายใหญ่ขึ้นเล็กน้อยเมื่อเจริญขึ้นคลุมผล กลีบดอกชั้นในสีขาวมีส่วนโคนติดกันเล็กน้อย ปลายหยักกลีบเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบเปลี่ยนรูปคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบบ oblong ยาว 0.7 ซม. อับเกสรตัวผู้รูปทรงกระบอก ยาว 0.3 ซม. ก้านชูอับเกสรสั้น ก้านชูยอดเกสรตัวเมียยาวกว่าเกสรตัวผู้ 0.2 ซม. ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.7-0.8 ซม. ผิวเกลี้ยง เรียบ สีแดง เมล็ดแบน เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.2-0.3 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ A.F.G. Kerr 5653; เชียงใหม่ Collector s.n.; เชียงใหม่ Bunchuai 1184; เชียงใหม่ Bunchuai 1265; เชียงราย Smitinand 1782; นพร Prombuppa 21; ตาก Geesink et al. 5554

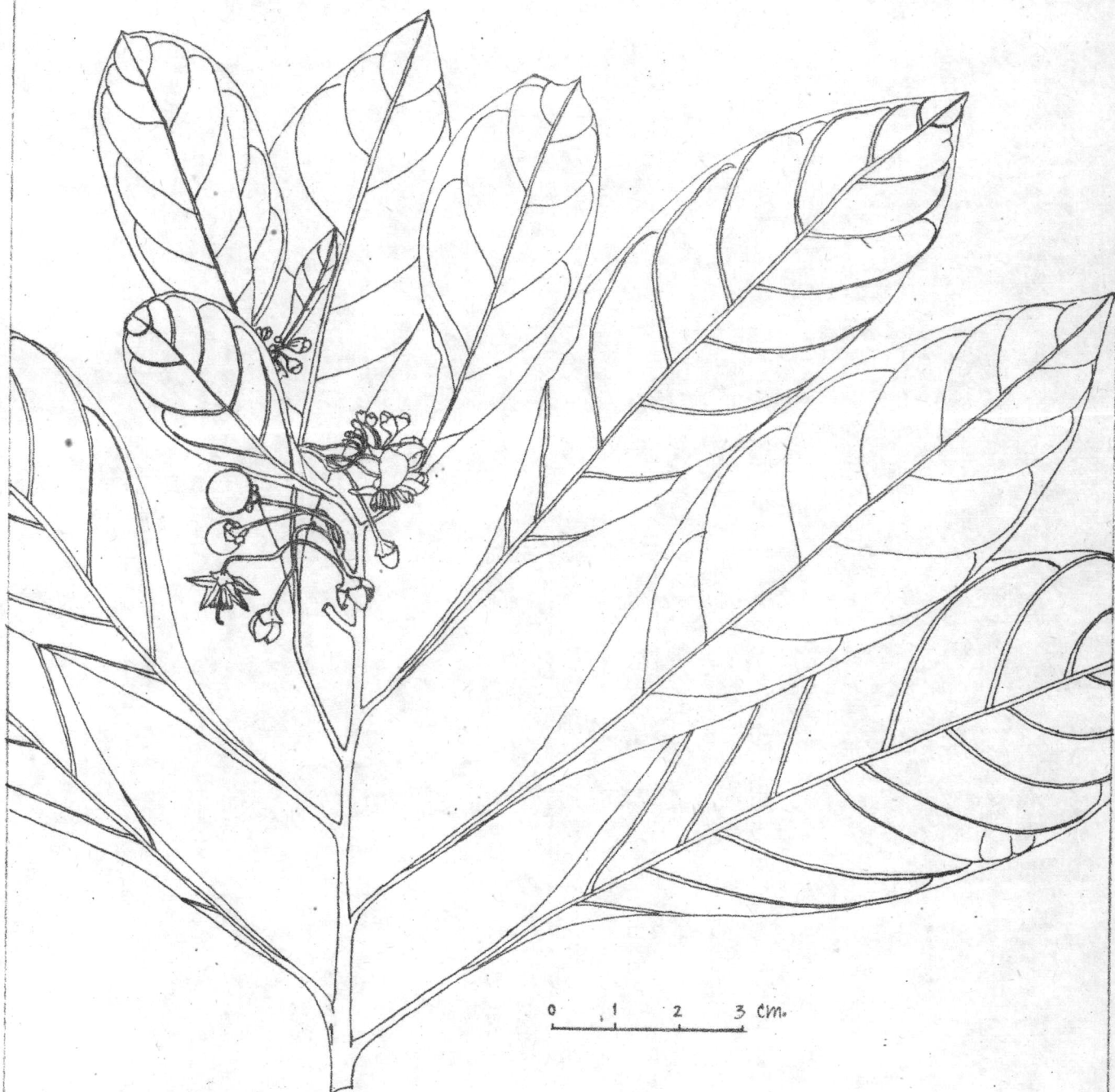
การกระจายพันธุ์ อัสสัม (type) พม่า ยูนาน ทองกิง ลาว

สภาพนิเวศน์วิทยา มีกระจุกกระจายตามไหล่เขาในป่าดงดิบ ตามริมห้วย ตามไหล่เขา
หินปูน ในป่าดงดิบ ตามไหล่เขาในป่าเบญจพรรณ และมีปลูกตามหมู่บ้านทางเหนือ
ระดับความสูง 300-1100 เมตร

ชื่อพื้นเมือง ต๋อยตาง (Toi-tang) ไทย ; ตักกิต (Pak dit) ลาว-
ภาคเหนือ ; ต๋อยตึง (Toi ting) ไทย

ประโยชน์ ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักจิ้ม หมอจีนบางคนใช้ใบสดผสมเป็นยาพอก
แผลเรื้อรัง และพอกฝีลูกหนองเรียกเนื้อ (สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ, 2510.
หน้า 127)

หมายเหตุ ผิวเมล็ดมีร่างแหจางๆ (Bonati , 1915)

ภาพที่ 6

Selanum spirale Roxb.

เชียงใหม่ Collector s.n. BK

4 Solanum seaforthianum Andr. in Bot. Repos. 8: t. 504 (1807 ?).
S. kerrii Bonati in Bull. Soc. Bot. Genev. 5: 309, fig. 10.1: 1913;
 Craib, Fl. Siam. En. 3: 141-142. 1951; Bailey, Manual Cul. Pl.: 869. 1969;
 Back, & Bakh. f., Fl. Java 2: 470. 1965; Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Cỏ Miền Nam
 2: No. 3222, 211. 1972; Wealth of Ind. 9: 393. 1972.

Craib 2.143

ไม้รอเลื้อย ไม้มีหนาม ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate ขอบใบหยัก
 ดึกแบบ pinnatipartite มี 1-6 segment มองเห็น ๆ คล้ายกับเป็นใบประกอบแบบ
 ขนนก segment ที่อยู่ตอนปลายของใบมีขนาดใหญ่ แล้วเล็กลงมาตามลำดับจนถึง seg-
 ment ปลาย ซึ่งมีขนาดเล็กที่สุด segment บนรูป oval-lanceolate หรือ elliptic-
 lanceolate ขอบเรียบ ปลายเรียวแหลมแบบ acuminate หรือมนแบบ obtuse
 ฐานไม่เท่ากัน ยาว 3-4 ซม. กว้าง 1-2 ซม. segment ปลาย ๆ เป็นแบบ lanceo-
 late ยาว 4.5 ซม. กว้าง 0.5 ซม. ผิวใบเกลี้ยง ก้านใบยาว 2.5 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ
 cymose panicle เกิดปลายยอด หรือตรงข้ามกับใบ ขนาดช่อกว้าง 5.3 ซม. ยาว 5.5
 ซม. ก้านช่อดอกยาว 3-4 ซม. ก้านช่อดอกย่อยยาว 1.1 ซม. ก้านดอกยาว 1 ซม. เส้น
 ผ่าศูนย์กลางดอก 1.4 ซม. กลีบดอกชั้นนอกยาว 0.25-3 ซม. ส่วนโคนติดกันเป็นรูปถ้วย
 กดม ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบเป็นแบบ ovate ยาว 0.1 ซม. คอนข้างกว้าง กลีบ
 ดอกชั้นในสีม่วง ส่วนโคนติดกันเล็กน้อยประมาณ 0.1 ซม. ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ
 แต่ละกลีบเป็นแบบ lanceolate ปลายแหลมแบบ acute ยาว 1.1 ซม. อับเกสรตัวผู้
 รูปทรงกระบอกแบบ cylinder ยาว 0.25 ซม. ก้านชูอับเกสรยาว 0.1 ซม. ก้านชูยอด
 เกสรตัวเมียเป็นเส้นคล้ายเชือกปลายโค้ง ยาว 0.6 ซม. รังไข่รูปกรวยกลมแบบ globose-
 conical ไม้มีหนาม (Backer, 1965) ผลแบบ berry กดมเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.8 ซม.

สีแดง

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ Kerr s.n.; เชียงใหม่ Kasem 792;
 เชียงใหม่ Noi Mao s.n.; เชียงใหม่ Unknown Collector s.n. 3; ลำปาง Winit
 707; แพร่ Sintipongse 26; แพร่ Wanikul 180; ตาก Unknown Collector s.n.

3296

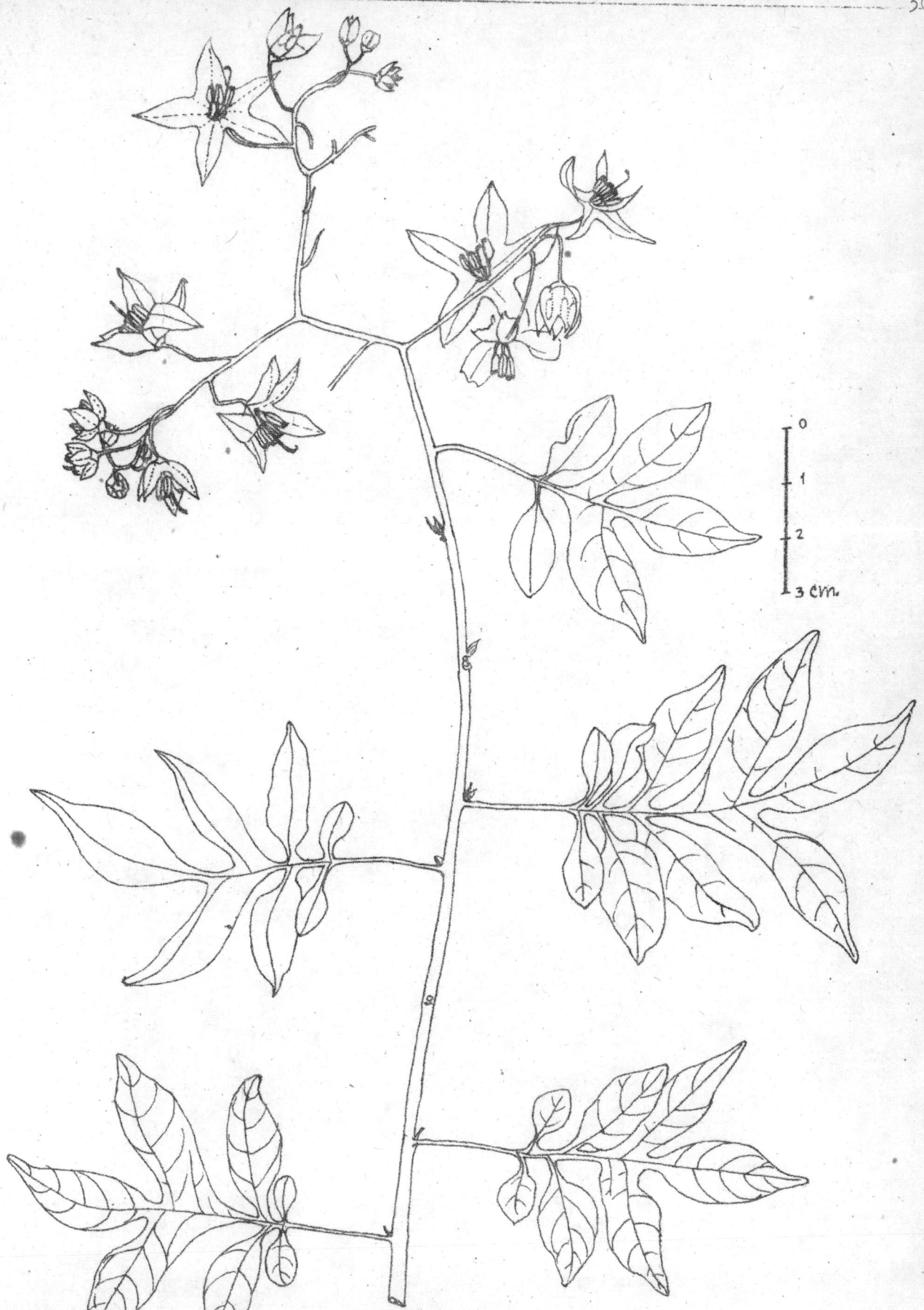
การกระจายพันธุ์ ไม้พื้นเมืองของประเทศบราซิล และมีปลูกเป็นไม้ประดับทั่ว ๆ ไปใน
 เขตร้อน และพบมีตามธรรมชาติในออสเตรเลีย

สภาพนิเวศน์วิทยา พบในเขตความสูงตั้งแต่ 300-500 เมตร ตามที่ราบทั่วไป

ชื่อพื้นเมือง มะแขวงเคือ (Makwêng Kúa) ลาว, เชียงใหม่; พวงมะเขือ
 (Puang Makúa) เชียงใหม่; สามแฉก (Sam Chaek); มะเขือยี่ปุ่น (Ma
 kúa Yi Pun); สะเตะ (Sate) พายัพ; มะเขือเครือ (Ma kúa khrua)

กรุงเทพฯ

ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ

ภาพที่ 7 Solanum seaforthianum Andr.
อำเภอ Winit 707 BKF.

5. Sclanum verbascifolium Linn., Sp. Pl.: 184.1753; Wight, Ic.3:1398; Kurz, Fl. Burm. 2 : 225. 1877 ; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4: 230. 1885; Bonati in Fl. Gen. I-C.4: 319. 1915; Brand. Ind. Trees:489. 1921; Mat. Fl. Mal. Pen., No. 18, 329.539; Ridl., Fl. Mal. Pen 2: 466.1923; Quisumbing, Med.Pl. Phil.:865. 1951; Craib, Fl. Siam. En.3:144.1951; Hutchinson, Fl. West.Trop. Afr. 2:330 1963; Back.&Baker, Fl. Java 2: 471. 1965; Merrill, En. Phil. Pl. 3: 429.1967; Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Co' Mien Nam 2: No. 3238, 217. 1972.

Craib, 1: 426 et 2 : 143.1911-12

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 1-6 เมตร

ลำต้นตั้งตรง มีเนื้อไม้ แตกกิ่งก้านสาขามาก ไม้มีหนาม แต่มีขนเป็นกระจุก รูปดาวทุกแฉกเท่ากัน คลุมหนาแน่น ใบเดี่ยวเรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate-oblong, elliptic-lanceolate, ovate-lanceolate หรือ lanceolate ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลมแบบ acuminate ฐานรูปด้ามแบบ cuneate มนแบบ obtuse กลมหรือแหลมแบบ attenuate ผิวใบด้านบนเขียวเข้มกว่าด้านล่าง และมีขน เป็นกระจุกรูปดาวทุกแฉกเท่ากัน สั้น และหนาแน่นน้อยกว่าด้านล่าง ใบยาว 10-21.8 ซม. กว้าง 8.8 ซม. ก้านใบยาว 3.2 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ compound cyme เกิดบริเวณก้านข้างหรือ extraxillary และปลายยอด ดอกย่อยมีจำนวนมาก ก้านช่อดอกยาว 6 ซม. แตกแขนงแบบ dichotomous ก้านดอกยาว 0.2-0.5 ซม. มีขนหนาแน่น เส้นผ่าศูนย์กลางของดอก 1.2-1.5 ซม. กลีบดอกชั้นนอกส่วนโคนติดกันเป็นรูปถ้วยยาว 0.5 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูปสามเหลี่ยมกว้างและสั้น ปลายแหลมแบบ acute ยาว 0.3 ซม. มีขนเป็นกระจุกรูปดาวทุกแฉกเท่ากันคลุมอย่างหนาแน่น กลีบดอกชั้นในสีขาว มีขนทางก้านนอก รูป rotate โคนติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบเป็นแบบ ovate

oblong ปลายแหลมแบบ acute ยาว 0.5 ซม. อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาว 0.2-0.3 ซม. ก้านชูอับเกสรยาวประมาณ 0.2 ซม. ก้านชูยอดเกสรตัวเมียรูปทรงกระบอก ยาวกว่าเกสรตัวผู้ 0.5 ซม. รังไข่มีขนเป็นกระจุกรูปดาวทุกแฉกเท่ากันปกคลุมอยู่ ผลแบบ berry กลม มีขนเป็นกระจุกรูปดาวกระจายตามผิวและมีกลีบคอกชั้นนอกที่ขยายใหญ่ รูป ovate กว้าง ๆ กลม ผลมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.7 ซม. เมื่ออ่อนสีเขียว สุกสีเหลือง เมล็ดเล็กแบน รูป reniform-triangular

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ H.B.G. Garret 1201 ; เชียงใหม่ Phloenchit 1053; เชียงใหม่ C.F. van Beusekom et al. 1233; เชียงใหม่ Gen Murata et al. T. 14859 ; เชียงใหม่ Sakol 2448; เชียงใหม่ A. Tongpukdee 2-32, 2-33; ลำปาง Bunnak 84; แม่ฮ่องสอน R. Geesink et al. 5994 ; พิษณุโลก Prayad 549; ตาก Boonchu 713

ตะวันออกเฉียงเหนือ : ขอนแก่น Dee 541; ขอนแก่น Dee 856 ; ขอนแก่น Pradit and Adisai 372; เลย Din 195; เลย C. Cherm-sirivathana 815; เพชรบูรณ์ T. Shimizu et al. T. 11324

ตะวันออก : ชัยภูมิ C.F. van Beusekom et. al. 4172 ; นครราชสีมา Pradit 590 ; นครราชสีมา C. Phengkhilai 410

ภาคกลาง : นครปฐม A. Tongpukdee 2-22; สิงห์บุรี Put 2633

ตะวันออกเฉียงใต้ : จันทบุรี Bunnak 216, 538; ชลบุรี J.F. Maxwell 72-1 ; ปราจีนบุรี Kai Larsen et al. 263 ; ปราจีนบุรี Sakol 2083

ตะวันตกเฉียงใต้ : กาญจนบุรี A. Kostermans 96; กาญจนบุรี K. Bunchua 60; กาญจนบุรี K. Larsen et al. 9394; กาญจนบุรี C. Phengkhilai et al. 3111; กาญจนบุรี A. Tongpukdee 2-24

เพชรบุรี Sakol 497; ประจวบคีรีขันธ์ W.R.S. Ladell 239; ประจวบคีรีขันธ์
S. Phengnaren 120; ประจวบคีรีขันธ์ Sinthiphongse 52; อุทัยธานี A.
Tongpukdee 2-23

คาบสมุทรมุข : กระบี่ B. sangkhachand 1020; นครศรีธรรมราช T.
Shimizu and A. Nalampoon T. 8257; สุราษฎร์ธานี Sakol 1246; ตรัง Rabil
339; ยะลา Adisai 75; ยะลา B. Sangkhachand 1386; ยะลา Phloenchit
1765.

การกระจายพันธุ์ Pantropic

สภาพนิเวศวิทยา พบตั้งแต่ระดับความสูงระดับน้ำทะเลถึง 1300 เมตร ตามที่มีดิน
ปนทราย ชายป่า ริมถนน เขตหินปูน ป่าดิบ ป่าผลัดใบ ป่าเบญจพรรณ ที่ราบ ริมห้วย
ริมลำธาร ริมแม่น้ำ เขิงเขา ทั้งที่โล่งแจ้งและร่ม

ชื่อพื้นเมือง สะเป็ง (Sapêng) ไทย สิงห์บุรี ; ซากาย (Kā tai) ไทย
คาบสมุทรมุข ผาเป้ง (Phā peng) ลาว ภาคเหนือ ; ส่างมิ่ง (Sāng mōng) ลาว
เลย ; ดับยาง (Dap yang), ดับเป้ง (Chap peng) สุโขทัย ; มั่งโพะไป (Mang
pho pai) กระเหรี่ยง อองซอน ; ซากะอ้าย (Kha ka ai) ไท ; หูควาย
(Hu khwai) ยะลา

ประโยชน์ รากใช้ทำยาได้ (Burkill, 1935)

ภาพที่ 8 Solanum verbascifolium Linn.
 กากูญบูนวี่ A. Tongpukdee 2-24

ภาพที่ 9

Solanum verbascifolium Linn. ฝ้ายแปง

ภาพแสดงลักษณะต้น ถ่ายจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง
จังหวัดอุทัยธานี (16 ตุลาคม 2520)

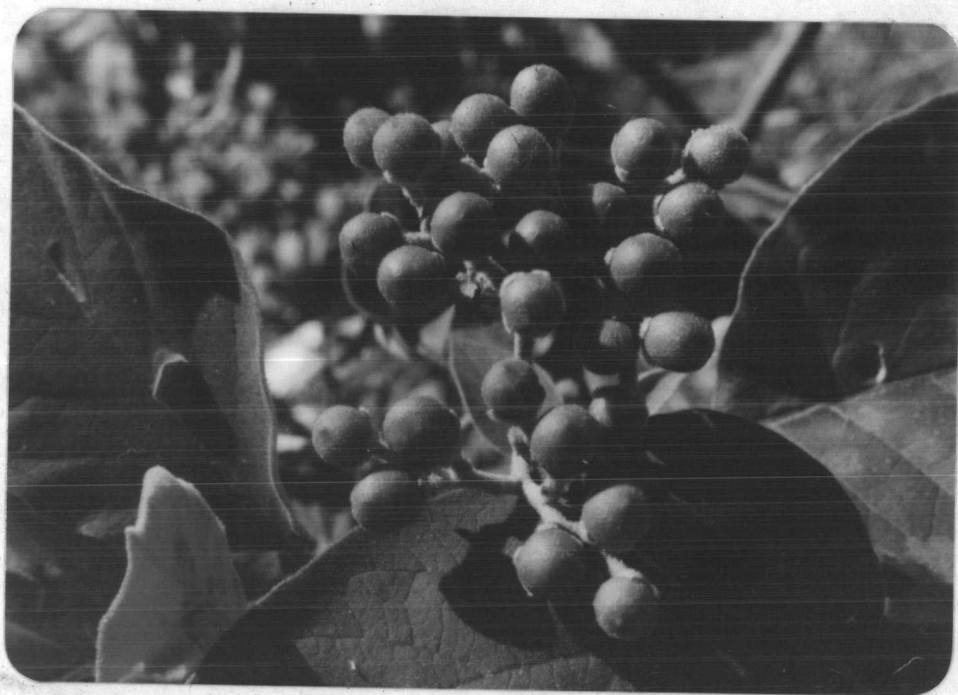

ภาพที่ 10

Solanum verbascifolium Linn.

ผ้าแพ้ง

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก ถ่ายจากตำบลสระยายโสม
อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี (17 กรกฎาคม 2521)

ภาพที่ 11 Solanum verbascifolium Linn. ฝาแฝง

ภาพแสดงลักษณะผลและช่อผล ถ่ายจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
 เขียงคาว ตำบลเขียงคาว อำเภอเขียงคาว จังหวัดเชียงใหม่
 (28 มกราคม 2521)

6. Solanum putii Kerr ex Barnett in Kew Bull. 16: 485. 1963;

Craib, Fl. Siam. En. 3: 140. 1954.

ไม้พุ่ม ต้นตั้งตรง มีขนสั้น นุ่ม ปกคลุม กิ่งแข็ง มีขนไม่มีหนาม ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate ขอบใบเรียบเป็นส่วนมาก ปลายใบเรียวแหลมแบบ acuminate ฐานใบกลม หรือรูปสามเหลี่ยมแบบ cuneate แต่ทั้ง 2 ข้างไม่เท่ากัน ผิวใบมีขนเป็นกระจุกปกคลุม ปกคลุมทั้ง 2 ด้าน แต่เส้นขนทางก้านกลางยาวกว่า จึงดูเหมือนกับจะมีขนแน่นกว่า เส้นใบมี 4-5 คู่ เส้นกลางใบจนถึงลงไปบนผิวใบด้านบน และขนขึ้นขึ้นทางก้านกลาง เช่นเดียวกับเส้นใบ ใบยาว 7-9.5 ซม. กว้าง 3.6-5 ซม. ก้านใบยาวถึง 2 ซม. มีขนสั้น นุ่ม แบบกระจุกปกคลุมสีน้ำตาล ดอกเป็นช่อแบบ raceme เกิดที่ปลายยอด และ extraxillary ก้านช่อดอกยาวถึง 2.5 ซม. สีน้ำตาลอ่อน มีขนเป็นกระจุกปกคลุมปกคลุม ก้านช่อดอกยาวประมาณ 0.7 ซม. มีขนเป็นกระจุกปกคลุม ยาวหนา นุ่ม ปกคลุม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของดอกประมาณ 2 ซม. กลีบดอกชั้นนอกยาว 0.3-0.4 ซม. ส่วนโคนติดกันยาว 0.2 ซม. ปลายแยก 5 กลีบ ยาว 0.1-0.2 ซม. ส่วนโคนกลีบกว้าง ปลายเรียวแหลมแบบ abruptly acuminate ด้านนอกมีขนหนา ยาว นุ่ม ปกคลุม กลีบดอกชั้นในสีม่วง ส่วนโคนติดกันยาวประมาณ 0.5 ซม. ปลายแยก 5 กลีบ แต่ละกลีบปลายแหลมแบบ acute ยาวประมาณ 0.5 ซม. ฐานกว้าง 0.25 ซม. ด้านนอกมีขนนุ่ม หนา สั้น ๆ คลุมหนาแน่น ด้านในเกลี้ยง ยกเว้นตรงเส้นกลาง ๆ กลีบอาจมีขนเล็กน้อย เกสรตัวผู้ไม่มีขน อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาวประมาณ 0.4 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวผู้ยาวประมาณ 0.13 ซม. รังไข่รูปทรงกลม มีขนเล็กน้อยที่ปลาย ผลแบบ berry เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.66 ซม. ก้านผลยาว 1.05 ซม. เมล็ดรูปรางคล้ายรูปไต (sub-reniform) ยาวประมาณ 0.25 ซม. ผิวคล้ายรังผึ้งละเอียด ๆ

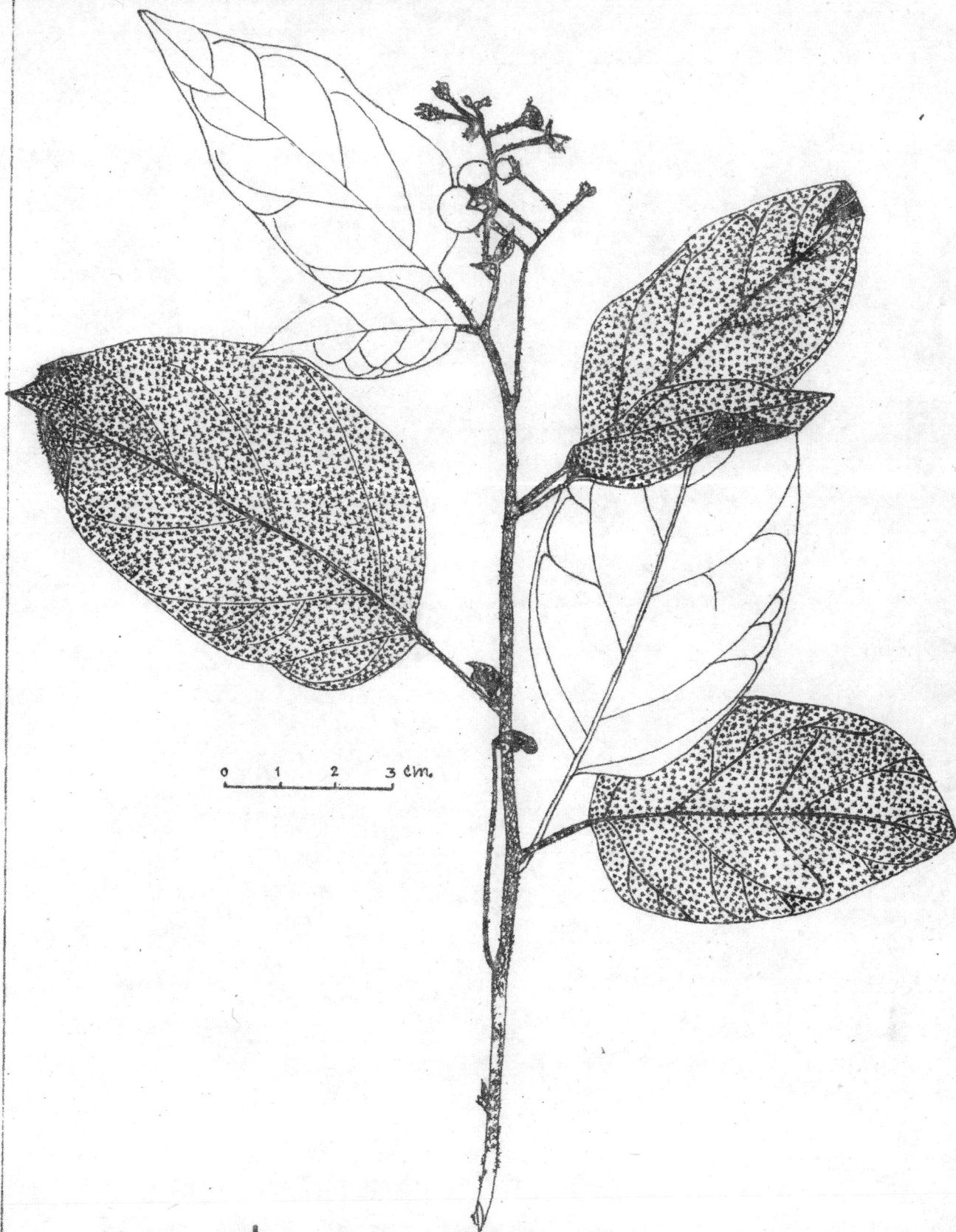
ตัวอย่างพืช ตะวันตกเฉียงใต้ : ประจวบคีรีขันธ์ Put 3227 (type)

การกระจายพันธุ์ -

สภาพนิเวศวิทยา -

ชื่อพื้นเมือง

มะแว้งเขา (Mawêng Kao) ไทย, ประจวบ

ภาพที่ 12

Solanum putii Kerr

ประจวบคีรีขันธ์ Put 3227 BK. (type)

7. *Solanum melongena* Linn., Sp. Pl.: 186. 1753; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4: 235. 1885; Kurz, Fl. Burm. 2: 224. 1877, in clavi tantum; Brand., Ind. Trees: 400; Mat. Fl. Mal. Pen., No. 18,333. 543; Bonati in Fl. Gén. I-C. 4: 323. 1915; Gamble, Fl. Pres. Madras 4: 935. 1923; Craib, Fl. Siam. En. 3: 139. 1951; Quisumbing, Med. Pl. Phil.: 856. 1951; Brown, Use. Pl. Phil. 3: 319. 1957; Hutchinson, Fl. West. Trop. Afr. 2: 332. 1963; Merrill, En. Phil. Pl. 3: 427. 1967; Bailey, Manual. Cul. Pl.: 869. 1969; Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Co' Mien Nam 2: No. 3233, 215. 1972; Wealth of End. 9: 383. 1973.

Craib 1.425 et 2: 143

ไม้มดลูก อายุยืน สูง 0.75-2.50 เมตร

ลำต้นส่วนโคนแข็ง มีเนื้อไม้ แตกกิ่งก้านสาขามาก ส่วนใหญ่ไม่มีหนาม แต่มีขนเป็นกระจุกรูปดาวทุกแฉกเท่ากันตามผิว กิ่ง ก้าน อ่อน ๆ ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate ขอบใบหยักแบบ sinuate หรือ lobe ซึ่งมีปลาย lobe มนแบบ obtuse ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบตัดตรงแบบ truncate หรือมีฐาน 2 ข้างใบไม่เท่ากัน ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มกว่าด้านล่างและมีขนเป็นกระจุกรูปดาวสั้นกว่าที่พบตามผิวใบด้านล่าง เส้นใบมี 5 คู่ ใบยาว 6.5-8.7 ซม. กว้าง 5-8.5 ซม. ก้านใบยาว 1 ซม. หรือมากกว่านี้ แล้วแต่พันธุ์ มีขนกระจุกรูปดาว ดอกเป็นช่อแบบ raceme เกิดบริเวณ extraxillary มีดอกย่อย 2-3 ดอก ดอกที่สมบูรณ์เพศจะอยู่ตรงโคนช่อ ก้านช่อดอกสั้นขนาดประมาณ 0.5 ซม. ก้านดอกยาว 1-1.5 ซม. มีขนปกคลุมเส้นผ่าศูนย์กลางของดอกประมาณ 2-3 ซม. กลีบดอกชั้นนอกรูปกรวย ส่วนโคนติดกันยาว 0.5 ซม. ส่วนปลายแยก 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป lanceolate หรือเรียวแหลมแบบ acuminate ยาว 0.3 ซม. มีขนนุ่มสั้นคลุม กลีบดอกชั้นนอกนี้จะขยายใหญ่หลังดอกบาน กลีบดอก

ชั้นในสีขาว หรือ ม่วง รูป rotate ส่วนโคนติดกัน 0.5-1 ซม. ปลายแยก 5 กลีบ
 รูปสามเหลี่ยม กลีบยาว 0.6- 1 ซม. กว้าง 1.2 ซม. ปลายกลีบแหลมแบบ acute
 คานนอกมีขน อับเกสรตัวผู้ยาว 0.5-0.75 ซม. รูปทรงกระบอก มีก้านชูสั้น ในดอกสมบูรณ์
 เพศที่อยู่ล่าง ๆ ของช่อดอก จะมีก้านชูยอดเกสรตัวเมีย ซึ่งผิวเกลี้ยง หรือมีขนและยาวกว่า
 เกสรตัวผู้ และดอกพวกนี้จะติดผล รังไข่ก็มีผิวเกลี้ยง ผลแบบ berry มีรูปร่างหลายแบบ
 อาจกลม รีแบบ ellipsoid หรือคอนข้างยาวแบบ elongate-cylindrical มีหลาย
 ขนาด หลายสี ตั้งแต่ขาว เขียว เหลือง และม่วง อาจเป็นหนามที่กั้นผลและกลีบดอกชั้นนอก
 ที่คลุมผล แล้วแต่พันธุ์ เมล็ดกลมแบบ discoid สีน้ำตาล

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ Jung Ai s.n.; เชียงใหม่ A.

Tongpukdee 2-3, 2-10, 2-11

ภาคกลาง : นครปฐม A. Tongpukdee 2-2, 2-21; กรุงเทพฯ-
 มหานคร M.C. Lakshnakara 43; กรุงเทพมหานคร MC. Lakshnakara 50

ตะวันออกเฉียงใต้ : ซอมบรี T. Smitinand 3379

คาบสมุทรม : ภูเก็ต A. Tongpukdee 2-5, 2-6

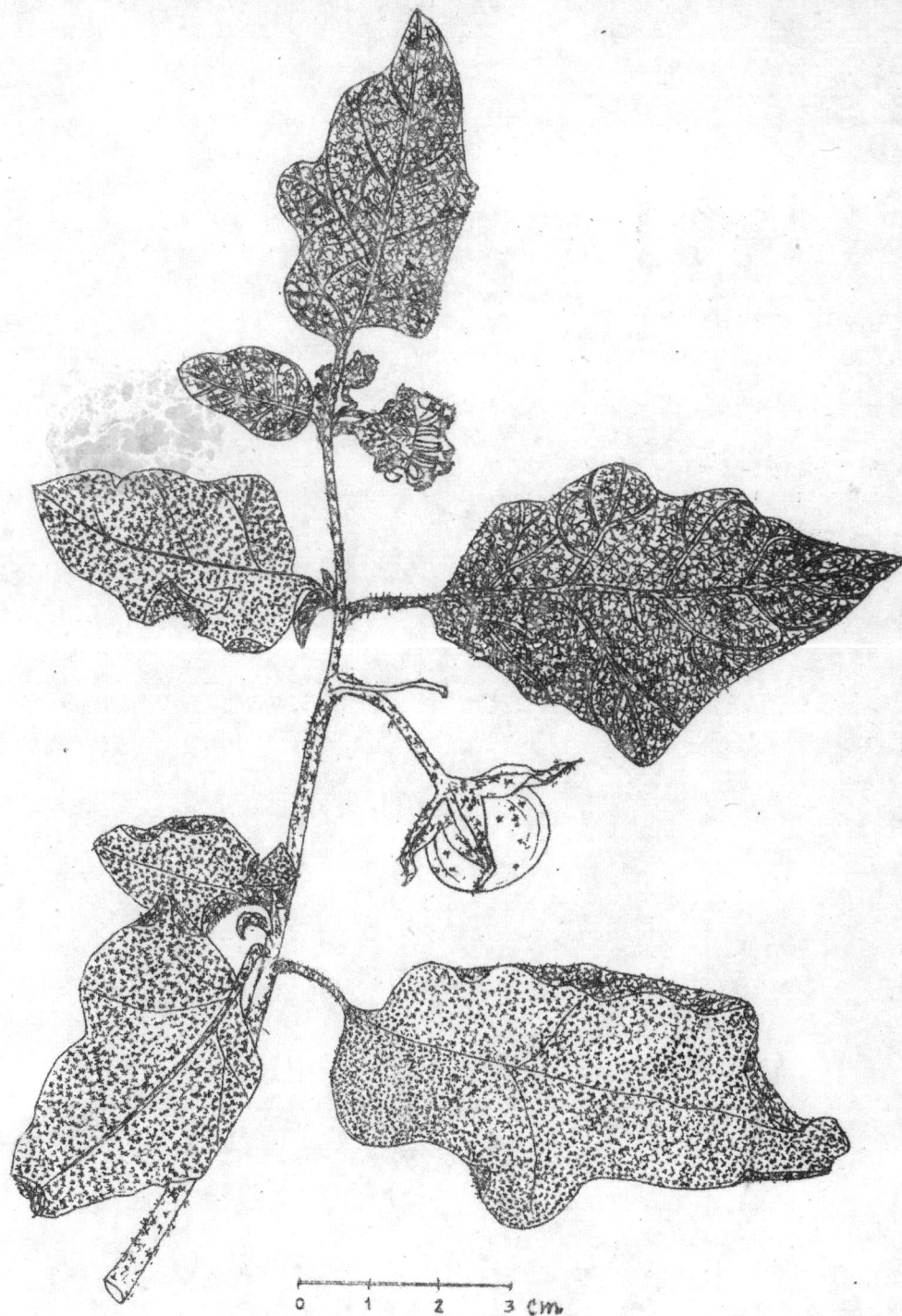
การกระจายพันธุ์ มีปลูกตามประเทศที่มีอากาศอบอุ่น และพบตามป่า พบในอินเดี ย ชาว
 ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ลาว ไทย พม่า อาจเป็นไม้พื้นเมืองของเอเชียใต้ หรือแอฟริกา
 หรืออราเบีย

สภาพนิเวศน์วิทยา มีทั้งที่ปลูก และขึ้นตามป่า พบตั้งแต่ระดับน้ำทะเล ไปจนถึง 400 เมตร

ชื่ออังกฤษ Egg Plant, Brinjal

ชื่อพื้นเมือง มะเขือขาว (Makúa káo) หรือมะเขือฝรั่ง (Makúa farang)
 ไทย, กรุงเทพฯ; มะเข้วัง (Makwéng) หรือมะเข้วังขม (Makwéng kom) เทนีส,
 ลาว

ประโยชน์ ผลรับประทานได้ ในรูปของผักจิ้ม แต่ถ้าเป็นพวกที่ขึ้นตามป่าจะมีรสขื่นคอ
 ไม่นิยมรับประทาน

ภาพที่ 13

Solanum melongena Linn.

กรุงเทพฯ มจร. 43 BK

ภาพที่ 14

Solanum melongena Linn. มะเขือม่วง (ผลรี)

ภาพแสดงลักษณะดอก ถ่ายจากตำบลดบอพลับ อำเภอเมือง
จังหวัดนครปฐม (13 สิงหาคม 2520)

8. Solanum sanitwongsei Craib in Kew Bull.: 246-247. 1928;
 Quisumbing, Med. Pl. Phil.: 862. 1951; Craib, Fl. Siam. En. 3: 141. 1951

ไม้ล้มลุกอายุยืน สูง 0.5-1 เมตร ไม้มีหนามทุกส่วนของต้น
 ลำต้นส่วนโคนแข็ง ส่วนปลายอ่อน มีขนเป็นกระจุกปกคลุมทุกแฉกยาวเท่ากันปกคลุม
 ทั่วทั้งต้น และกิ่งก้านสาขา ใบบางเมื่อแห้งจะมีลักษณะคล้ายแผ่นกระดาษ แผ่นใบเป็นแบบ ob-
 long ovate ขอบใบหยักแบบ pinnatilobe 2-3 lobe ทั้ง 2 ข้าง ปลาย lobe กดม
 ปลายใบมนตัดแบบ blunt obtuse ฐานใบรูปหัวใจแบบ cordate หรือตัดตรงแบบ trun-
 cate หรือรูปปัดแบบ cuneate แต่ 2 ข้างใบไม่เท่ากัน เส้นใบ 3-5 คู่ จมูกหักทางก้าน
 บนและบนเส้นหักทางด้านล่าง ตามเส้นใบมีขนปกคลุม ใบยาว 5-8 ซม. กว้าง 3.5-7 ซม.
 ก้านใบยาว 1-2 ซม. มีร่องตามยาวด้านบน ดอกออกเป็นช่อแบบ raceme ชนิด subumbel
 ที่ปลายยอดและ extraxillary ก้านช่อดอกปกติยาว 0.8-1.5 ซม. ก้านดอกยาว 1 ซม.
 ปลายหนาดคล้ายมีสิ่งพอก, ปกคลุมด้วยขนหนา ๆ ซึ่งอาจจะสั้นหรือยาวก็ได้ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
 ของดอกประมาณ 1.5 ซม. กลีบดอกชั้นนอก สีเขียว ส่วนโคนติดกันสั้น ๆ ปลายแยก 5
 กลีบ แต่ละกลีบเป็นแบบ oblong cuneate ปลายเรียวแหลมแกมมนแบบ obtuse acumi-
 nate ยาว 0.4 ซม. กว้าง 0.2 ซม. ตรงสันกลีบมีขน กระจุกรูปดาว ยาว และหนานุ่ม
 ส่วนก้านในกลีบตรงปลายแหลม มีขนกระจุกรูปดาว แต่ส่วนอื่น ๆ เกือบเรียบ กลีบดอกชั้นในสี
 ม่วง ฐานติดกันยาว 0.4 ซม. ตรงสันมีขนกระจุกรูปดาว ยาว นุ่ม ปกคลุม ปลายแยกเป็น 5
 กลีบ รูป oblong lanceolate ปลายเกือบแหลมแบบ subacute ยาว 0.8 ซม. กว้าง
 0.5 ซม. ก้านนอกมีขนสั้น นุ่ม กระจายอยู่ อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาว .6 ซม. ก้านชู
 อับเกสรตัวผู้ไม่มีขน ยาว 0.1 ซม. รังไข่ยาว 0.13 ซม. ส่วนมากตรงปลายมีขนเป็นกระจุก
 รูปดาว เล็กน้อย ส่วนอื่นเกือบเรียบ ก้านชูยอดเกสรตัวเมียยาว 1 ซม. มีขนกระจุกรูปดาวคลุม
 อยู่ทั่ว แต่ตรงปลายมีขนน้อยกว่าบริเวณอื่น ผลแบบ berry เมื่อแก่สีเหลือง แต่ขณะสุกสีส้ม
 ผิวเรียบมัน รูปกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 ซม. ก้านผลยาว 2.2 ซม. เมล็ดแบน สีซีด
 เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.2 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ A. Tongpukdee 2-9; ลำปาง
A. Tongpukdee 2-1

ตะวันออกเฉียงเหนือ : เพชรบูรณ์ Pradit 746

ตะวันออก : ชัยภูมิ Sakol 633

ภาคกลาง : นครปฐม A. Tongpukdeen 2-37;

กรุงเทพมหานคร A.F.G. Kerr 9048; กรุงเทพมหานคร A.F.G. Kerr 11039 ;

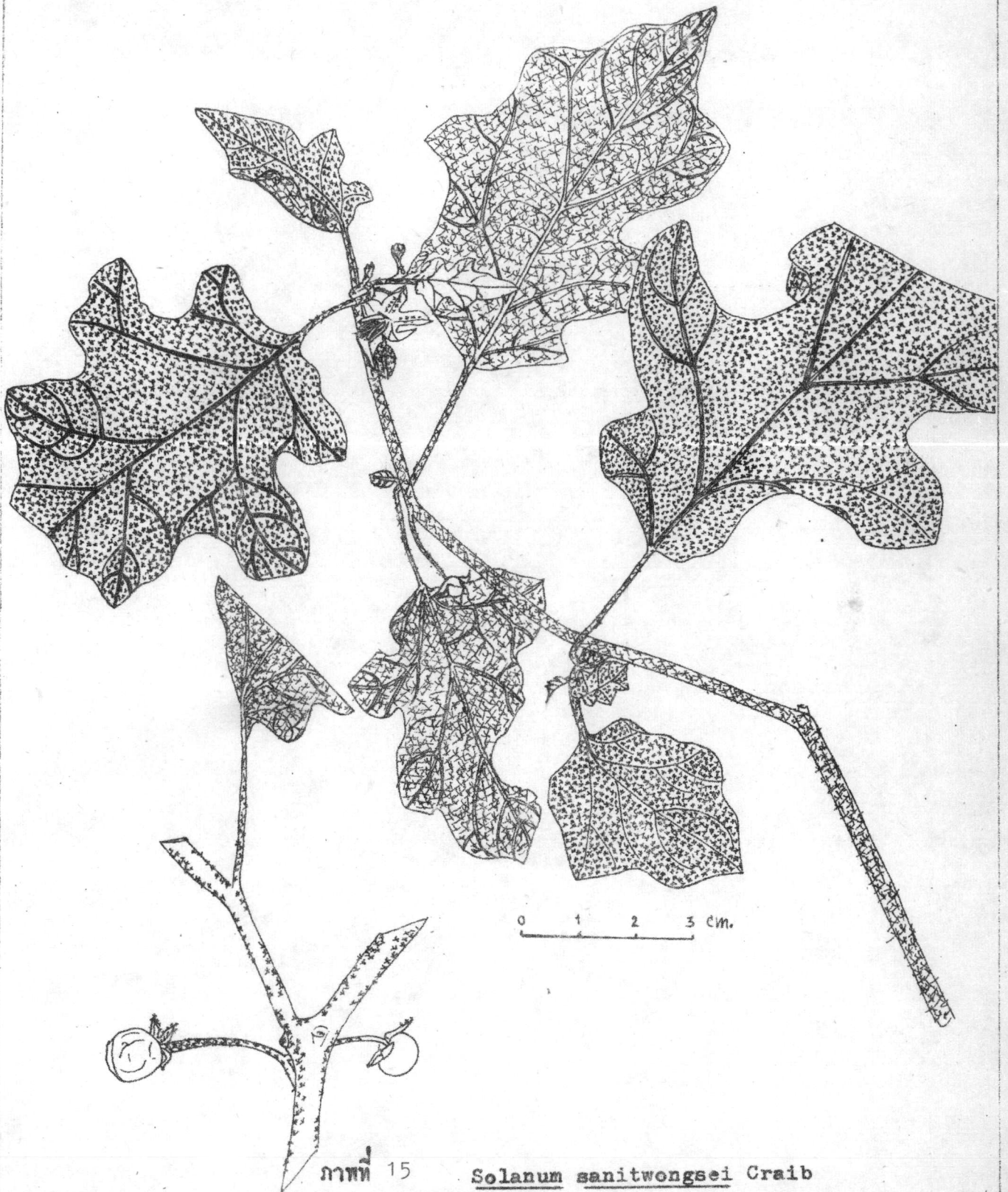
กรุงเทพมหานคร Umpai 49; กรุงเทพมหานคร Collector s.n.

ตะวันออกเฉียงใต้ : จันทบุรี T. Smitinand 3377

การกระจายพันธุ์ไทย endemic รู้จักเล็กน้อย แต่เดิมนั้นพบปลูกในแคลิฟอร์เนีย และที่อื่นๆ
คร.ใหญ่ สนิทวงศ์ เป็นผู้ศึกษาและนำพืชนี้มารักษาโรคเบาหวาน

สภาพนิเวศวิทยา มีปลูกตามหมู่บ้าน และพบตามที่รกร้าง ป่าดงดิบ รัศมีความสูง 125
เมตร ขึ้นไป

ชื่อพื้นเมือง มะแว้งตน (Mawêng ton) ไทย, กรุงเทพฯ

ภาพที่ 15

Solanum sanitwongsei Craib

กรุงเทพฯ: A.F.G. Kerr 9048 BK.

ภาพที่ 16

Solanum sanitwongsei Craib มะแว้งตน

ภาพแสดงลักษณะต้น ถ่ายจากศูนย์ศึกษาธรรมชาติ

เชิงคอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ (19 สิงหาคม 2520)

ภาพที่ 17

Solanum sanitwongsei Craib มะแว้งตน

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก (6 มกราคม 2520)

ภาพที่ 18

Solanum sanitwongsei Craib มะแว้งตน

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก (6 มกราคม 2520)

ภาพที่ 19

Solanum sanitwongsei Craib มะแว้งคน

ภาพแสดงลักษณะผลและช่อดอก (24 มีนาคม 2521)

9. *Solanum trilobatum* Linn., Sp.Pl.:188. 1753; Wight Ic., 3:854; C.B. Clarke in Fl. Br.Ind.4:236.1885; Kurz, Fl.Burm.2:225. 1877; Bonati in Fl. Gén.I-C.4:329.1915; Brand. Ind. Trees:490.1921; Ridl., Fl. Mal.Pen. 2: 469. 1923; Gamble, Fl. Pres. Madras:936. 1923; Craib, Fl. Siam. En. 3: 144.1951; Back & Bakf., Fl. Java 2: 473. 1965; Phạm-Hoàng Hộ, Cây Co' Mien Nam 2: No 3230, 214.1972; Wealth of Ind. 9: 395.1972.

Schmidt, F.K.C. 10: 338

ไม้รอเลื้อย สูง 1.8-2 เมตร

ลำต้นส่วนโคนแข็ง เปลือกค่อนข้างขาว หรือขาวปนเขียว มีหนามแหลมโค้งงุ้ม คล้ายเล็บเหยี่ยว ปกคลุมทั่วไป ฐานหนามกว้าง 0.4 ซม. หนามยาว 0.3-0.5 ซม. ปลายกิ่งค่อนข้างอ่อน สีเขียว สามารถพันหรือเกาะกับสิ่งยึดอื่น ๆ ได้ ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ oval, ovate หรือ oblong ขอบใบหยักเป็นคลื่นไม่เป็นระเบียบแบบ irregular sinuate หรือ lobe มีจำนวน 3-5 lobe ซึ่งแต่ละ lobe เป็นรูปแหลม หรือมน หรือกลม ปลายใบมนแบบ obtuse หรือแหลมแบบ acute ฐานใบกว้าง และตัดแบบ cuneate-truncate บางครั้งพบว่า 2 ข้างใบไม่เท่ากัน ผิวใบเกลี้ยงหรือมีขนกระจายเพียงเล็กน้อย มีหนามตามเส้นใบทั้ง 3 คู่ ใบยาว 3.8 ซม. กว้าง 2.8 ซม. ก้านใบยาว 0.25 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ raceme หรือคล้ายกับ umbelliform เกิดบริเวณ extraxillary ก้านช่อดอกปกติไม่มีหนาม ยาวประมาณ 0.5 ซม. หรือน้อยกว่านี้ ก้านดอกยาว 1.5-3 ซม. มีขนน้อยมากหรือไม่มีเลย และมักจะโค้งงอลง เส้นผ่าศูนย์กลางของดอกประมาณ 3 ซม. กลีบดอกชั้นนอกสีเขียว ไม่มีหนาม แต่มีขนบางเล็กน้อยทางคานนอก กลีบดอกชั้นนี้เป็นรูป campanulate ส่วนโคนที่ติดกันยาว 0.2-0.3 ซม. ปลายหยักลึกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบเป็นรูป lanceolate หรือ ovate-triangular ปลายเรียวแหลมแบบ acuminate หลังจากดอกบานแล้วจะขยายใหญ่ขึ้นเล็กน้อย กลีบดอกชั้นในสีม่วงน้ำเงิน

รูป rotate ส่วนโคนติดกันยาว 0.4 ซม. ปลายแยก 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป ovate-acute หรือ lanceolate-acute ก้านนอกมีขนสั้นปกคลุม กลีบยาว 1.5 ซม. อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาว 0.7-0.8 ซม. ก้านชูอับเกสรยาว 0.2 ซม. ก้านชูยอดเกสรตัวเมียมีผิวเกลี้ยง ยาวกว่าเกสรตัวผู้ และมีส่วนปลายโค้งเป็นรูปโครเชต์ รังไข่มีขนน้อยมากหรือไม่มีเลย ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.75 ซม. เมื่อยังอ่อนสีเขียวอมเขียว มีลายสีเขียวเป็นเส้นจากขั้วลงมา ต่อมาเปลี่ยนเป็นสีส้ม และสีแดงสดเมื่อสุก เมล็ดรูปไต เรียบ หรือมีรูเล็กน้อย เส้นผ่าศูนย์กลางเมล็ด 0.3 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : นครสวรรค์ Sakol 352

ภาคกลาง : นครปฐม A.Tongpukdee 2-29, 2-38; กรุงเทพฯ-มหานคร Eryl Smith 7; กรุงเทพมหานคร Nai Klean s.n.; กรุงเทพมหานคร Dr. Yai Sanitwong s.n.; กรุงเทพมหานคร T. Smitinand s.n.; กรุงเทพฯ-มหานคร K. Iwatsuki T. 250; กรุงเทพมหานคร N. Fukuoka T. 7083; สมุทรปราการ T.D.B.S. s.n.

ตะวันออกเฉียงใต้ : ฉะเชิงเทรา Sakol 191

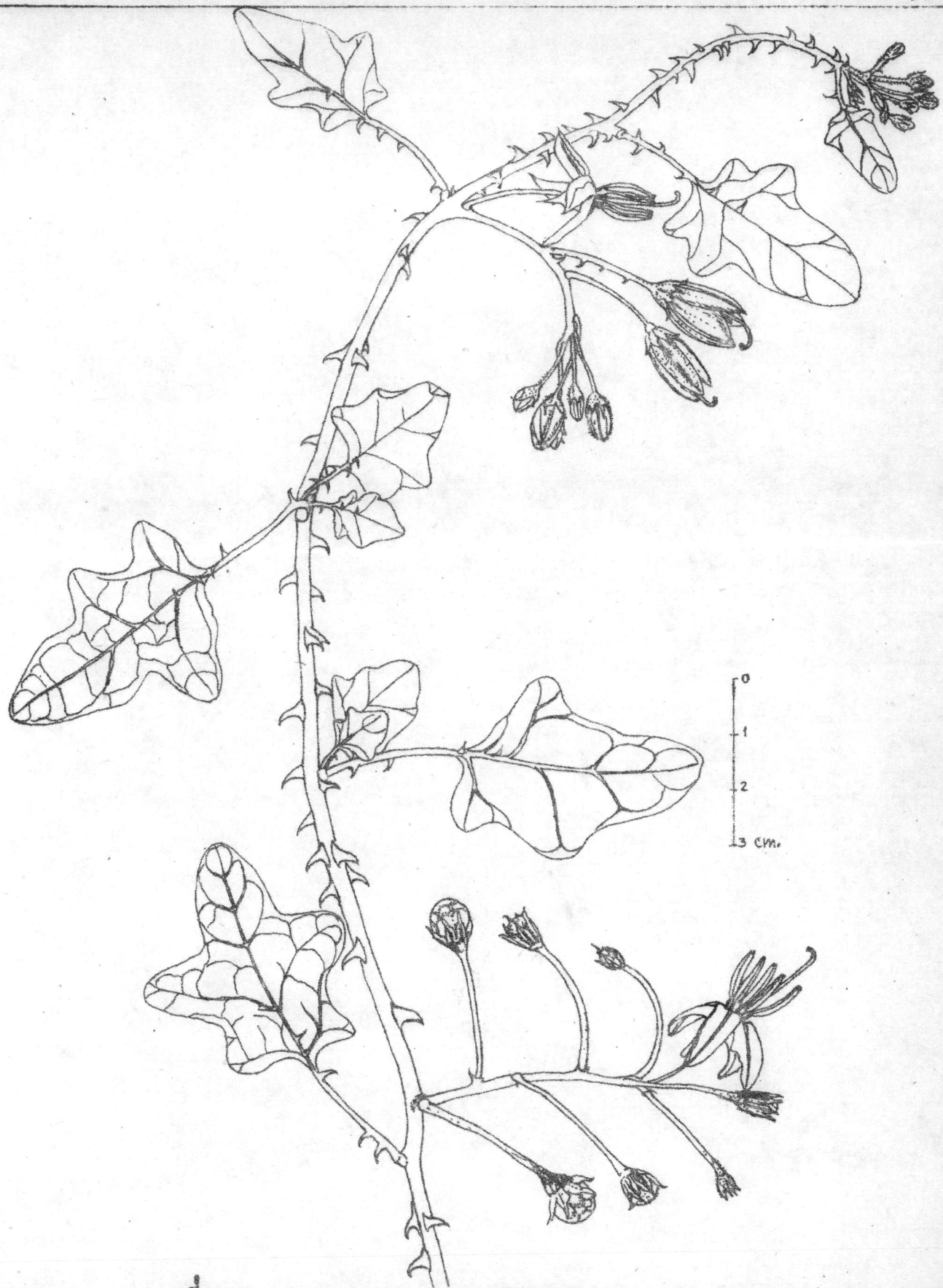
ตะวันตกเฉียงใต้ : ประจวบคีรีขันธ์ B. Sangkhachand 1102

การกระจายพันธุ์ พบในอินเดียน (type ?) พม่า คาบสมุทรมลายู ไทย

สถานีวิจัย พบตามที่แล้ง ตามถนนที่โล่ง ตามคันนา ที่แจ้ง ที่รกร้าง และป่าชายเลน

ชื่อพื้นเมือง มะแว้งเครือ (Mawêng krúa) ไทย, กรุงเทพฯ ; แขวงเคียว (Kwêng kia) ลาว, เวียดนาม ; มะแว้งเครือเขา (Mawêng krúa khao), มะแว้งเถา (Mawêng thao) ไทย, พายัพ

ประโยชน์ ผลรับประทานได้ ใบและรากมีรสขมเป็นยาบำรุงธาตุ ผลรับประทานเป็นยากัดเสมหะ (สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ, 2516. หน้า 52-53)

ภาพ 20

Solanum trilobatum Linn.

แคปรอบ A. Tongpukdee 2-38

ภาพที่ 21

Solanum trilobatum Linn. มะแว้งเตา
 ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก ถ่ายจากตำบอบพลับ
 อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม (9 กันยายน 2521)

ภาพที่ 22

Solanum trilobatum Linn. มะแว้งเดา

ภาพแสดงลักษณะผลและชอผล ถ่ายจากคำบดบอพลับ

อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (9 กันยายน 2521)

10. Solanum wrightii Benth., Fl. Hongk.:243.1861; Hance in Journ. Linn. Soc.12: 114; Gamble, Fl. Pres. Madras:934.1923; Craib, Fl.Siam. En. 3:144.1951; Back.&Bakhf., Fl.Java 2: 471.1965; S.vanheurckii Muell. Arg in Heurch Obs. Bot.85.1870; S.grandiflorum Kds. et Val. Bijdr. Booms.Jav. 9:261.1903 et Atlas Baum.Jav. tt. 316,317, non Ruiz et Pav.; Brown, Use. Pl. Phil. 3:318.1957.

ไม้ต้น สูง 2-4 เมตร

ลำต้นตั้งตรงแตกกิ่งก้านมาก ไม้มีหนาม หรือมีน้อย แต่มีขนแข็ง ๆ กระจายตาม ผิว ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ oval-ovate หรือ elliptic ขอบใบหยักถี่ ๆ แบบ pinnatilobe-pinnatifid ปลายlobeแหลมแบบ acute ปลายใบแหลม ฐานใบ 2 ข้างใบเท่ากัน ผิวใบด้านบนมีขนแข็งแบบ hispid ก้านล่างมี ขนเป็นกระจุกรูปดาวหนาแน่น ไม้มีหนามหรือมีเพียง 2-3 อันบนเส้นกลางใบ ก้านล่าง เส้น ใบ 5 คู่ ใบยาว 22.3 ซม. กว้าง 11.5 ซม. ก้านใบยาว 4.8 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ helicoid cyne เกิดที่ปลายยอด ช่อใบและ extraxillary ช่อดอกมักจะห้อยหรือม้วนลง ก้านช่อดอกยาว 4 ซม. ก้านดอกยาว 1 ซม. แต่ละช่อมี 7-30 ดอก เส้นผ่าศูนย์กลางดอก ประมาณ 5-7 ซม. กลีบดอกชั้นนอกรูป campanulate ส่วนโคนติดกัน ปลายแยก 5 กลีบ แต่ละกลีบเป็นแบบ lanceolate กอนข้างแฉก ปลายเรียวแหลมแบบ acuminate ยาว 1.9 ซม. มีขนแข็ง ๆ และยาวปกคลุมหนาแน่น กลีบนี้จะม้วนลงหลังดอกเริ่มบาน กลีบดอก ชั้นในรูปดาว เริ่มบานสีม่วงสีก และเข้ม แล้วจางลงเรื่อย ๆ จนที่สุดเป็นสีขาว ภายใน 4 วัน หลังจากเริ่มบาน กลีบดอกชั้นในมีขนทรงสั้นด้านนอกของกลีบเป็นกระจุกรูปดาว ปลาย กลีบนี้แหลมแบบ acute กอนข้างยาว และจะขยายขนาดเล็กน้อยในระหว่างดอกบานเมื่อเฝือบาง ๆ ซึ่งเกลี้ยงไม่มีขนเชื่อมอยู่ระหว่างปลายกลีบ อับเกสรตัวผู้รูปรี ส่วนโคนกว้างปลายเรียวแหลม แบบ acuminate อับเกสรยาว 1.3-1.5 ซม. ก้านชูอับเกสรยาว 0.2-0.3 ซม. รังไข่ เกลี้ยง ไม่มีขนเช่นเดียวกับอับเกสรตัวผู้ ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-5

ทม. (ในประเทศไทยไม่เคยคิดผล) ไม้พุ่มขนาดเล็ก (Backer, 1965)

ตัวอย่างพืช ภาคกลาง : นครนายก A.Tongpukdee 2-4 , นครปฐม A.
Tongpukdee 2-34

คาบสมุทร : ตรัง A.F.G. Kerr 15151

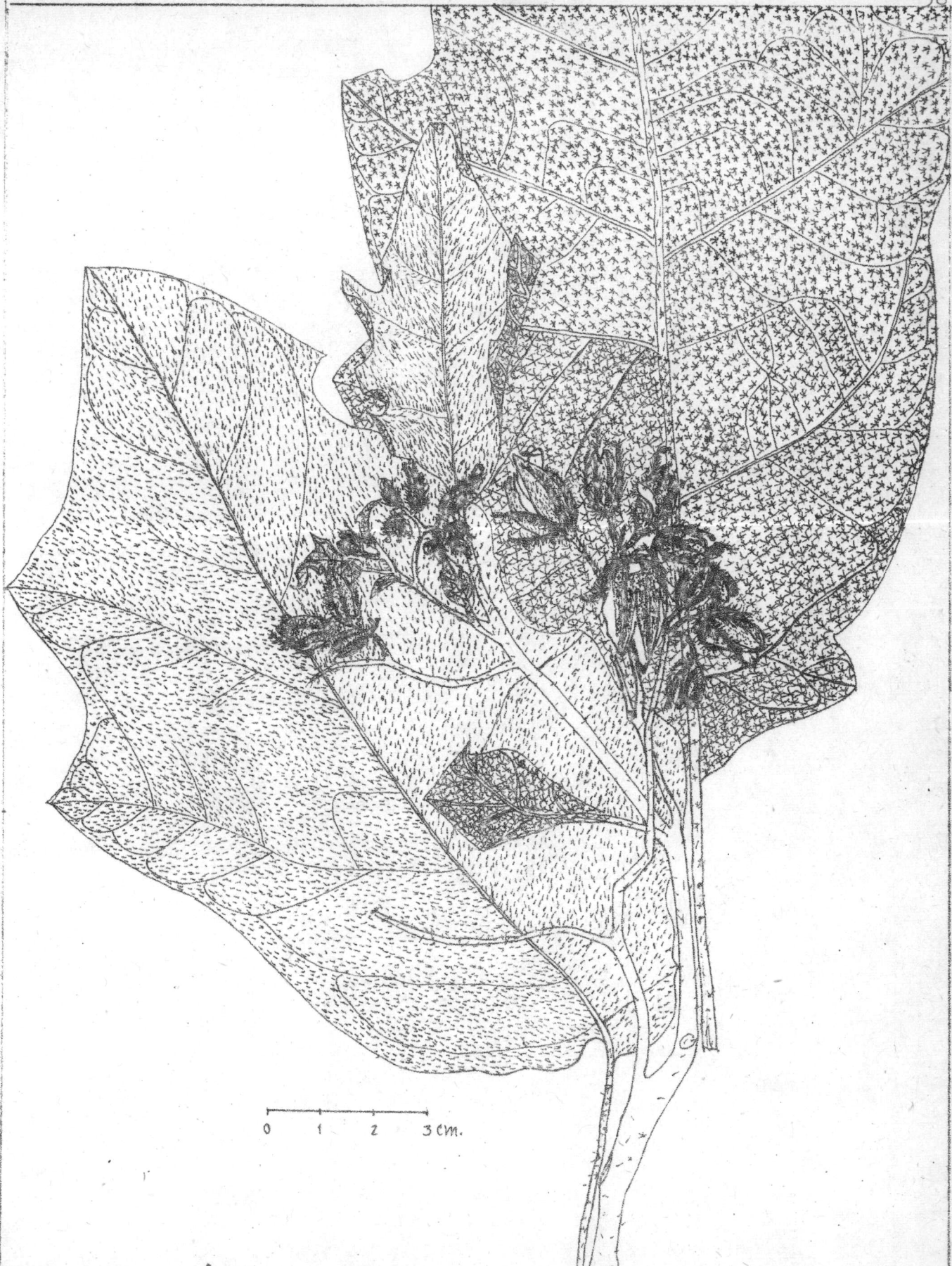
การกระจายพันธุ์ เป็นไม้พื้นเมืองเดิมของบราซิล นำมาปลูกเป็นไม้ประดับในเขตร้อน
สภาพนิเวศน์วิทยา พบตามริมน้ำ และปลูกเป็นไม้ประดับ

ชื่ออังกฤษ Tree Egg Plant

ชื่อพื้นเมือง มะเขือยักษ์ (Makúa yak) กลาง , มะเขือต้น

ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ

หมายเหตุ แมล็ดต้นมีลายเป็นร่างแห (Backer , 1965)

ภาพที่ 23

Selanum wrightii Benth.
ทวัง A.F.G. Kerr 15151 BK

ภาพที่ 24

Solanum wrightii Benth. มะเขือต้น

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก ถ่ายจากตำบลบ่อพลับ

อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม (5 มีนาคม 2521)

11. *Solanum mammosum* Linn., Sp. Pl.: 187. 1753; Mat. Fl. Mal. Pen., No. 21: 874. 1084; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2: 467. 1923; Craib, Fl. Siam. En. 3: 139. 1951; Quisumbing, Med. Pl. Phil.: 855-856. 1951; Back. & Bakf., Fl. Java 2: 472. 1965; Merrill, En. Phil. Pl. 3: 427. 1967; Pham-Hoàng Hộ, Cây-Co' Mien Nam 2: No. 3226, 213. 1972.

ไม้มลลกอายูขึ้น สูง 1-1.5 เมตร

ลำต้นส่วนโคนค่อนข้างแข็ง มีเนื้อไม้ แตกแขนงตั้งตรง ตามแขนและลำต้นมีขนและหนามปกคลุม ใบเดี่ยวเรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate-circular ขอบใบหยักแบบ pinnatifid lobe มีปลายแหลมแบบ acute หรือมนแบบ obtuse ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบ 2 ข้างไม่เท่ากัน หรือเรียวแหลมแบบ attenuate หรือเป็นรูปหัวใจ ผิวใบทั้ง 2 ด้านมีขน simple hair หนาแน่น และตามเส้นใบมีหนามแข็ง หนามยาวประมาณ 1.9 ซม. ฐานหนามรูปรีกว้าง 0.2 ซม. เส้นใบ 5 คู่ ใบยาว 12.5 ซม. กว้าง 11 ซม. ก้านใบยาว 6 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ umbelliform เกิดบริเวณ extraxillary มีดอกย่อย 1-6 ดอก ดอกกลาง ๆ เท่านั้นที่สมบูรณ์เพศที่เหลือเป็นดอกตัวผู้ ก้านช่อดอกยาว 0.7 ซม. ก้านดอกยาว 1 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางของช่อประมาณ 1-1.5 ซม. กลีบดอกชั้นนอกไม่มีหนาม แต่มีขนยาวคลุมหนาแน่น ส่วนโคนติดกันเป็นรูปถ้วย ยาว 0.2 ซม. ส่วนปลายแยกกลีบเป็น 5 กลีบ ยาว 0.4 ซม. แต่ละกลีบรูปเรียวแหลมแบบ acuminate กลีบนี้จะขยายใหญ่หลังจากดอกบานแล้ว กลีบดอกชั้นในสีม่วง ส่วนโคนติดกันเล็กน้อย ส่วนปลายแยกกลีบเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูปแหลมยาวแบบ acute กลีบยาว 1.5-1.75 ซม. ผิวคานนอกมีขนแบบ simple hair ปกคลุม เกสรตัวผู้ยาว 0.3-0.6 ซม. อับเกสรตัวผู้รูป ovate มีส่วนยื่นเป็นจงอยแบบ distinctly rostrate หรือส่วนปลายแคบ อับเกสรนี้ยาว 0.4-1.2 ซม. ก้านชูอับเกสรยาว 0.15 ซม. ก้านชูยอดเกสรตัวเมียยาว 0.5-0.8 ซม. รังไข่มีขน ที่ส่วนฐานของรังไข่มีระยางค์ 5 อันอยู่เป็นคู่ ตรงข้ามกับกลีบดอกชั้นใน ระยางค์นี้มีขนาดใหญ่ขึ้น หลังจากดอกเจริญเป็นผลแล้ว ผลแบบ

berry รูป obpyriform ปลายมนแหลม ฐานมีปุ่มที่เจริญมาจากระยะวงค์ 3-5 อัน ขนาด
 ต่าง ๆ กัน ปุ่มนี้เป็นรูปแหลมสั้นแบบ mucronate ผลยาว 4-8 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลาง 3.5
 ซม. ผิวของผลเรียบ กัดลึกคอกชั้นนอกที่ขยายใหญ่ยาวประมาณ 0.4-0.6 ซม. และมีขน ผล
 อ่อนสีขาวแกมสีเขียวแล้วเปลี่ยนเป็นเหลือง เมื่อสุกสีส้ม ก้านผลยาวประมาณ 1.5-2.5 ซม.
 จะงอกลงทาบกับกึ่งก้านเสมอ เมล็ดกลมรูป discoid ตรงกลางนูน ผิวเรียบเป็นมันสีม่วงเข้ม

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงราย A.F.G. Kerr 5115

ภาคกลาง : นครปฐม A. Tongpukdee 2-30, 2-35;

กรุงเทพมหานคร T. Smitinand 4537

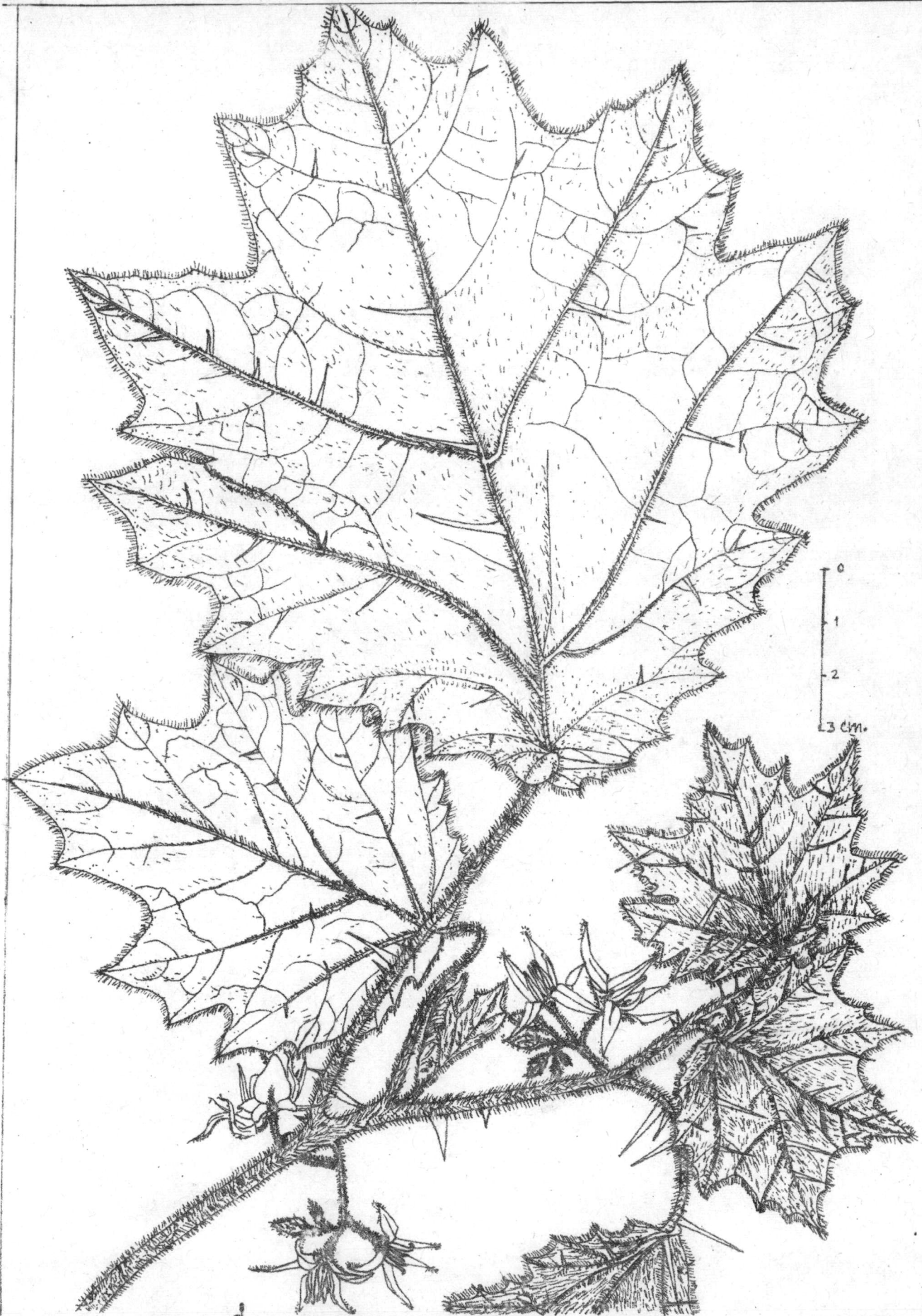
คาบสมุทรมุท : ชุมพร Umpai Yongboonkurd s.n.

การกระจายพันธุ์ ไม้พื้นเมืองของอเมริกา แล้วนำเข้ามาปลูกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 และหมู่เกาะต่าง ๆ พบในชวา ฟิลิปปินส์ ไทย

สภาพนิเวศวิทยา พบตั้งแต่ระดับความสูง 10 เมตร ถึง 450 เมตร เป็นไม้ประดับที่นำ
 เข้ามาปลูก

ชื่อพื้นเมือง เขื่อหรั่ง (Kũa rang) ไทย, สุราษฎร์ ; มะเขื่อ นมควาย
 (Makũa nom kwai) ไทย, ระนอง ; มะเขื่อกองเข่า (Makũa kawng kao)
 หรือมะเขื่อนมแพะ (Makũa nom pê) ลาว, ลำปาง ; มะเขื่อละโว้ (Makũa-
 Lavoh) ลาว เชียงราย ; มะเขื่อนมนาง (Makũa nom nang) ; มะเขื่อสา-
 แหก (Makũa sa rack)

ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ บางท้องถิ่นรับประทานผลเป็นผักจิ้ม

ภาพที่ 25 *Solanum mammosum* Linn.
 นกขมิ้น A. Tengpukdee 2-35

ภาพที่ 26

Solanum mammosum Linn. มะเขื่อนนาง

ภาพแสดงลักษณะต้น ถ่ายจากตำบอบพลับ อำเภอมือง
จังหวัดนครปฐม (6 มกราคม 2521)

ภาพที่ 27

Solanum mammosum Linn. มะเขื่อนมนาง

ภาพแสดงลักษณะของดอก · ถ่ายจากคำบดบอพลับ อำเภอมือง
จังหวัดนครปฐม (6 มกราคม 2521)

ภาพที่ 28 Solanum mammosum Linn. มะเขื่อนนาง

ภาพแสดงลักษณะผลแก่ ถ่ายจากตำบอบอพลับ อำเภอมือง
จังหวัดนครปฐม (14 มีนาคม 2521)

12. *Solanum aculeatissimum* Jacq., Coll. 1: 100.1786; Fl. Br. Ind. 4: 237. 1885; Mat. Fl. Mal. Pen., No. 18, 335.545; Fl. Mal. Pen. 2:468; Craib; Fl. Siam. En. 3: 35-36.1951; Wealth of Ind. 9:378.1972

ไม้พุ่มขนาดเล็กสูงประมาณ 0.25 เมตร

ลำต้น กิ่ง ก้าน ใบ และกลีบดอกชั้นนอกมีหนามเรียวแหลม ตรง กระจุกกระจายตามผิว ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate ขอบใบหยักแบบ pinnatifid lobe รูป ovate ปลาย lobe และปลายใบเรียวแหลมแบบ acuminate ฐานใบแบบ cordate ผิวใบด้านบนมีขน ด้านล่างเกลี้ยง เส้นใบมี 4 คู่ มีหนามเรียว ยาว ตรง กระจายอยู่ ใบยาวประมาณ 10 ซม. กว้าง 8-10 ซม. ก้านใบยาว 6 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ raceme เกิดบริเวณ extraxillary ก้านช่อดอกสั้น ก้านดอกยาว 1-2 ซม. มีหนาม เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 1.5-2 ซม. โคนกลีบดอกชั้นนอกติดกันเป็นรูป campanulate ปลายแยก 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป ovate มีหนามและขนปกคลุม กลีบดอกชั้นนอกนี้จะขยายใหญ่หลังจากดอกบานแล้ว กลีบดอกชั้นในสีขาว ส่วนโคนติดกัน ปลายแยก 5 กลีบ ปลายกลีบแหลมแบบ acute อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาวประมาณ 0.5 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวผู้ยาวประมาณ 0.2 ซม. ในช่อดอกแต่ละช่อจะมีดอกสมบูรณ์เพศเพียง 1-3 ดอก ซึ่งอยู่ใกล้โคนช่อ เมื่อดอกผลจึงมักพบเพียงผลเดี่ยว ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 ซม. ผิวเรียบสีขาว แล้วเปลี่ยนเป็นเหลือง และส้มเมื่อสุก เมล็ดแบนเกือบกลมตรงกลางนูนเล็กน้อย มีเยื่อบางแฉกรอบเมล็ดคล้ายปีก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5 ซม. สีน้ำตาล

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ A.F.G. Kerr 4707

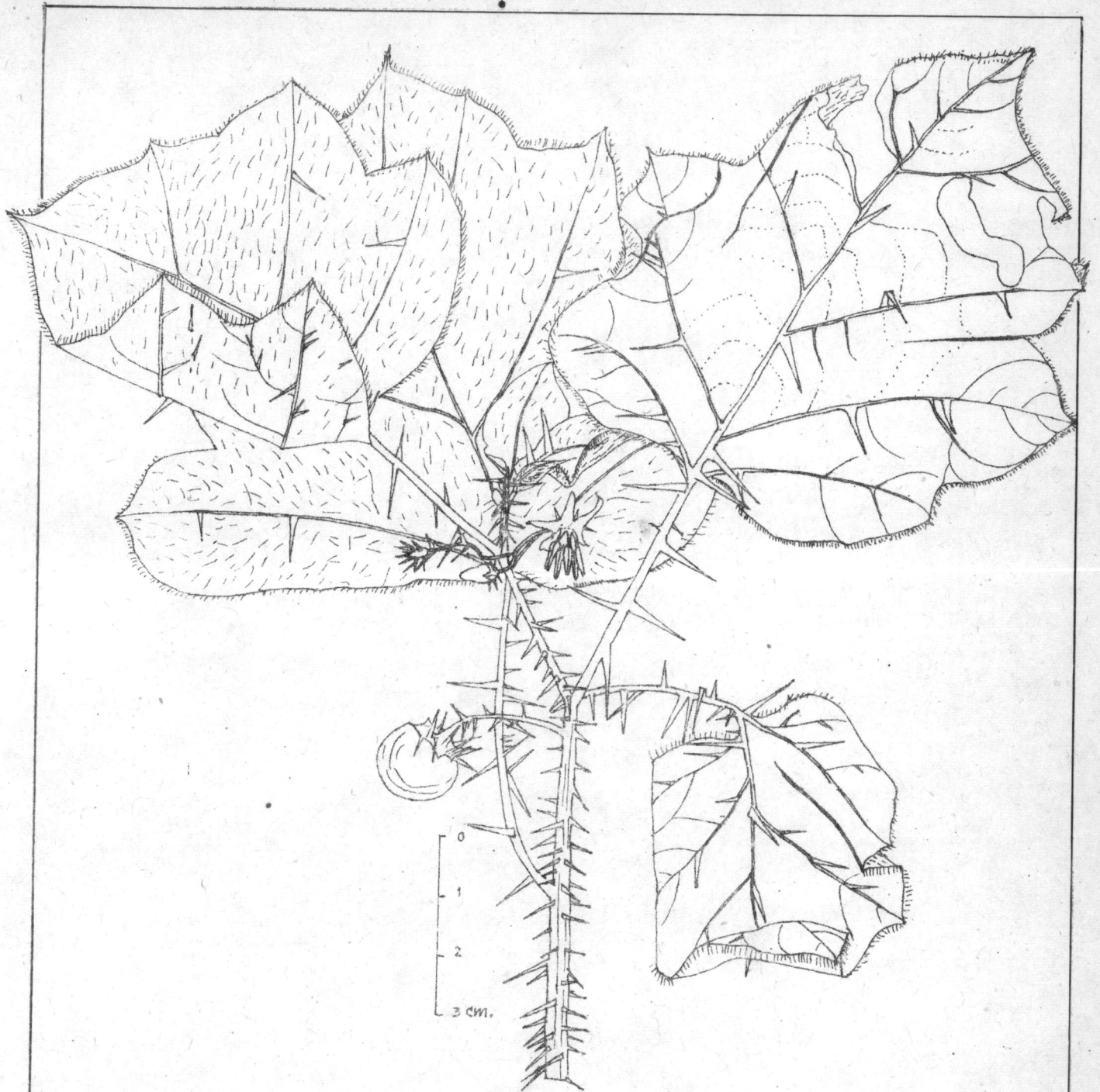
คาบสมุท : กระบี่ A.F.G. Kerr 18641; นครศรีธรรมราช A.F.G.

Kerr 15398

การกระจายพันธุ์ เป็นพืชพื้นเมืองในอเมริกาเขตร้อน เม็กซิโก (type) ปัจจุบันแพร่กระจายกว้างขวางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สภาพนิเวศวิทยา อยู่ในเขตความสูงตั้งแต่ระดับต่ำกว่า 50 เมตรจนถึงความสูง 550 เมตร
ตามที่โล่งใกล้ลำธาร

ชื่อพื้นเมือง เขื่อเพา (Kúa pao) ไทย, นครศรีธรรมราช, มะเขื่อแจ้ดิน
 (Makûachêdin) ลาว, เชียงใหม่

ภาพที่ 29

Solanum aculeatissimum Jacq.

แคททีรอนทราท A.F.G. Kerr 15398 BK

13. Solanum cyanocarphium Blume, Bijdr. 700.1825; Craib, Fl. Siam. En. 3: 36-37.1951; Back & Bakf., Fl. Java 2: 179. 1965; Merrill, En. Philip. Pl. 4: 647.1967 S. sarmentosum Nees in Trans. Linn. Soc, 17: 58.1837; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4: 236; Prain in Mat. Fl. Mal. Pen., No. 18: 334.544; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2: 469, non Lamk. 1797.

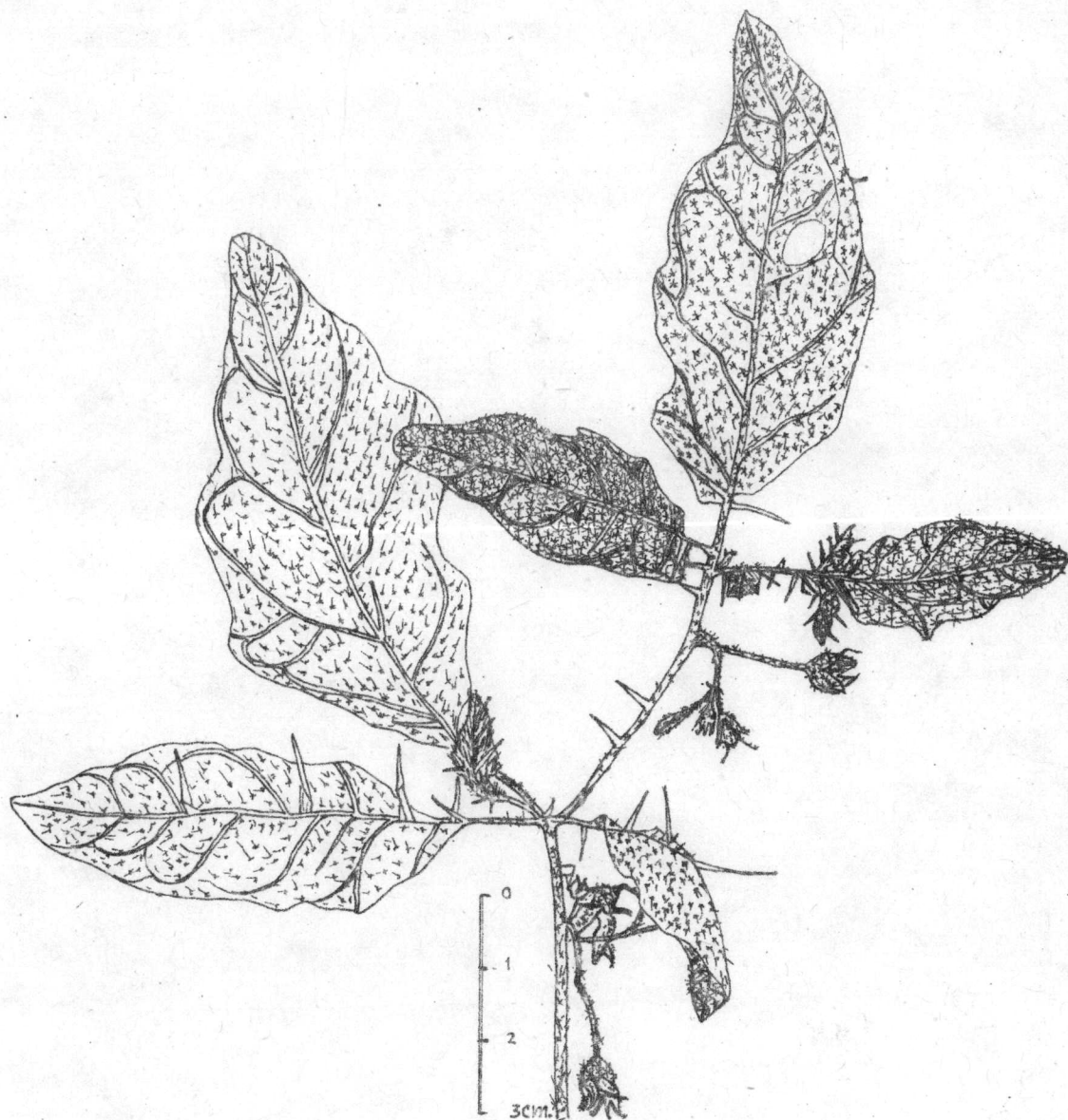
ลำต้นแตกตามพื้นดิน แต่ไม่มีรากออกตามข้อ บางครั้งงอไปมาแบบคดกริช มีขนเป็นกระจุกรูปดาว และมีหนามยาวตรง ใบเดี่ยว ใบแบบ elliptic ขอบใบหยักเป็นคลื่นแบบ undulate ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบ 2 ข้างไม่เท่ากัน ผิวใบด้านบนมีขนเป็นกระจุกรูปดาวซึ่งมี 1 แถบ ยาวและที่เหนือสัน ส่วนผิวใบด้านล่างมีขนเป็นกระจุกรูปดาวทุกแถวเท่ากัน ปกคลุมหนาแน่นกว่าด้านบน ใบที่ยังอ่อนอยู่มีขนหนาแน่นกว่าใบแก่ เส้นใบมี 4 คู่ ใบยาว 7.5 ซม. กว้าง 3.5 ซม. ก้านใบยาว 0.5-1.5 ซม. ดอกออกเป็นช่อแบบ raceme สั้น ๆ เกิดบริเวณ extraxillary ก้านช่อยาว 0.5 ซม. ก้านดอกยาว 1.3 ซม. ดอกเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 ซม. กลีบดอกชั้นนอกสีเขียว มีขนคลุม ส่วนโคนติดกันรูป campanulate ยาว 0.2 ซม. ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูป ovate ปลายเรียวแหลมยาว 0.3 ซม. เมื่อดอกบานกลีบนี้จะขยายใหญ่ กลีบดอกชั้นในสีม่วง ส่วนโคนติดกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูปสามเหลี่ยมปลายแหลมยาว 0.5-1.2 ซม. อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาว 0.6 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวผู้สั้น ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1-1.5 ซม. มีกลีบดอกชั้นนอกที่ขยายใหญ่คลุม เมล็ดแบนกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.25 ซม. ผิวมีขนยื่นคล้ายเกล็ด

ตัวอย่างพืช ยะลา Put 3683

การกระจายพันธุ์ คาบสมุทรมลายู ชาว (type) บอร์เนียว ฟิลิปปินส์

สภาพนิเวศน์วิทยา ชอบที่แจ้งหรือร่มเล็กน้อย

ชื่อพื้นเมือง เตาปยู (Tao pu Yu) มาเลย์, ยะลา

ภาพ 30

Solanum cyanocarphium Blume

พจนานุกรม Put 3683 BK

14. Solanum praetermissum Kerr ex Barnett in Kew Bull. 16: 485.1963;
Craib, Fl. Siam. En. 3: 140.1951.

ไม้มลกอายุน สูง 0.5 เมตร

ต้นตั้งตรง กิ่งก้านมีน้อย ปกคลุมด้วยขนสั้น นุ่ม ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ al-ternate แผ่นใบเป็นแบบobovate ขอบใบหยักแบบ pinnatifid แต่ละlobe รูปสามเหลี่ยมกว้าง มีอยู่เฉพาะครึ่งบนของใบ ปลายใบแหลมแบบacute ส่วนใบแหลมแบบattenuate แต่ 2 ข้างไม่เท่ากัน ผิวใบด้านบนขนกระจุกรูปดาว1แฉกยาวกว่าที่เห็น และ มีหนามกระจายอยู่เล็กน้อย เส้นใบ 4-5 คู่ เส้นใบและเส้นกลางใบจะจมลึกลงไปทางผิวใบด้านบน และนูนเด่นขึ้นทางด้านล่าง ใบยาว 13-15.5 ซม. กว้าง 8.5-9 ซม. ก้านใบยาวถึง 4 ซม. และมีหนาม ดอกออกเป็นช่อแบบ raceme เกิดบริเวณ extraxillary ก้านช่อดอกยาวเกิน 6 ซม. มีขนเป็นกระจุกรูปดาวนุ่มและยาว กระจายอยู่ทั่วและหนาแน่น ก้านช่อดอกยาว 0.4 ซม. มีขนเป็นกระจุกรูปดาวยาวและนุ่ม ดอกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 ซม. กลีบดอกชั้นนอกส่วนโคนติดกันยาว 0.3 ซม. ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปรียาวแหลมแบบ acuminate ยาว 0.6 ซม. มีขนหนา สั้น และนุ่มตามผิว ก้านในของกลีบไม่มีขน ยกเว้นตอนปลาย ๆ กลีบ กลีบดอกชั้นนอกนี้จะขยายใหญ่ หลังจากดอกบานแล้ว มีส่วนที่ติดกันยาว 0.7 ซม. กลีบยาว 0.75 ซม. ระยะหุ้มผลนี้จะเห็นหนามบนกลีบดอกชั้นนอกได้ชัดเจน กลีบดอกชั้นในสีขาวยาว 1.5 ซม. ส่วนโคนติดกันยาว 0.6 ซม. ปลายแยก 5 กลีบ รูปรียาวแหลมแบบ acuminate ค่อนข้างยาว บางครั้งพบว่าปลายกลีบกลม ผิวด้านบนนอกมีขน หนา สั้น และนุ่มกระจายอยู่ เกสรตัวผู้ไม่มีขน อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาว 0.7 ซม. ก้านชูอับ-เกสรตัวผู้ยาว 0.2 ซม. เชื่อมติดกันเฉพาะตรงโคนเพียงเล็กน้อย รังไข่ ผิวเกลี้ยง เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.15 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวเมียยาวประมาณ 1.3 ซม. ผลแบบ berry เมื่ออ่อนรูปกลม มีกลีบดอกชั้นนอกซึ่งมีหนามปกคลุมหุ้มไว้ เส้นผ่าศูนย์กลางผลประมาณ 1 ซม. ก้านผลยาว 1.4 ซม. เมล็ดแบนกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.25 ซม. ผิวมีปุ่มยื่นแบบ tuberculate

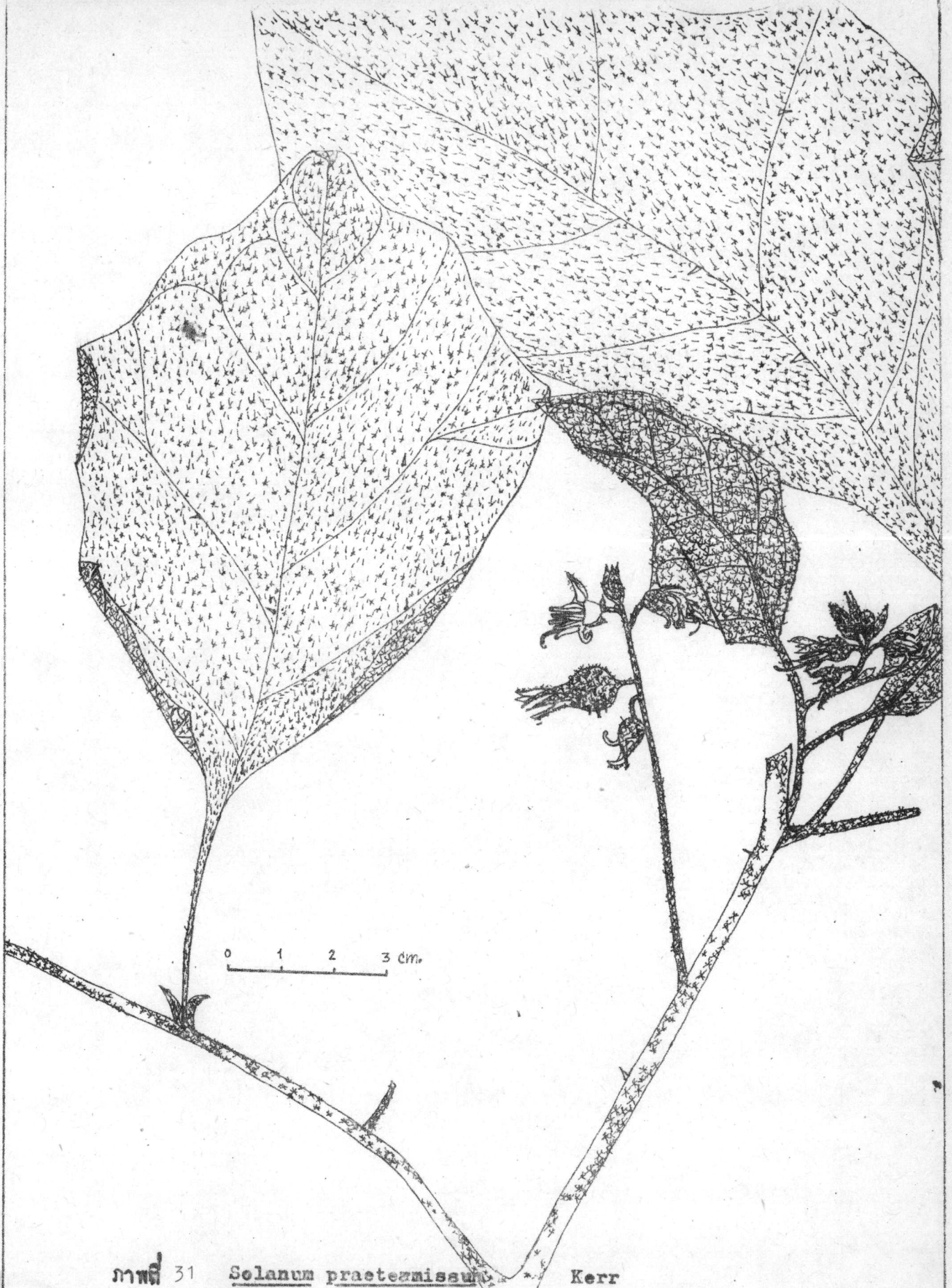
ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : ตาก Mrs. Smith's collector s.n. (type);
 ตาก M. Tagawa et al. T. 8555

ตะวันออกเฉียงเหนือ : โดย T. Smitinand 4807 ; โดย S.
 Phengnaren and K. Bunchuai 36; โดย S. Phengnaren s.n.

การกระจายพันธุ์ ลาว ไทย

สภาพนิเวศวิทยา พบตั้งแต่ระดับความสูง 250-450 เมตร ในป่าดงดิบ ที่ลาด
 แห้งแดง กึ่งรม

ชื่อพื้นเมือง

ภาพที่ 31 *Solanum praeternissum* Kerr

จาก Mrs. Smith collector s.n. BK (type)

15. Solanum barbisetum Nees in Trans. Linn. Soc. 17:51.1837; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4: 233. 1885; Brand., Ind. Trees : 490; Craib, Fl. Siam. En. 3: 36. 1951.

Craib ii. 143

ไม้ล้มลุกอายุยืนสูงถึง 1.5 เมตร

ลำต้นส่วนโคนแข็ง มีเนื้อไม้ ตามกิ่ง ก้าน อาจมีหรือไม่มีหนามปกคลุมก็ได้ แต่มีขนเป็นกระจุกรูปดาวทุกแฉกเท่ากันปกคลุมผิว ความยาวของหนามประมาณ 0.9 ซม. ฐานหนามกว้าง 0.3 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate ใบเป็นแบบ ovate ขอบใบหยักแบบ pinnatifid lobe เป็นรูปสามเหลี่ยมสั้น ๆ ปลายแหลม ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบ 2 ข้างไม่เท่ากัน ผิวใบอาจมีหนามปกคลุมหรือไม่มีก็ได้ ก้านบนมีขนยาวและหนากว่าก้านล่าง ลักษณะขนที่พบทางก้านล่างเป็นกระจุกรูปดาวเท่ากันทุกแฉก ส่วนที่พบทางก้านบนจะมี 1 แฉกยาวกว่าเสมอ เส้นใบมี 4 คู่ ใบยาว 23 ซม. กว้าง 14.5 ซม. ก้านใบยาว 4-10 ซม. มีหนามและขนปกคลุม ช่อดอกเป็นแบบ raceme เกิดตามยอดหรือกิ่งอ่อน บริเวณ extraxillary ก้านช่อดอกยาว 10 ซม. ก้านดอกยาว 2 ซม. และจะโค้งงอหลังจากดอกบานแล้ว มีหนามและขนปกคลุม เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 1.5-2 ซม. กลีบดอกชั้นนอกสีเขียวมีหนามคมยาวและตรงปกคลุมหนาแน่น ส่วนโคนจะติดกันเป็นรูปด้วยเกือบกลม ส่วนปลายแยก 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป oblong-lanceolate ยาว 0.5 ซม. กลีบดอกชั้นนอกนี้จะขยายใหญ่ หลังจากดอกบานแล้ว กลีบดอกชั้นในสีคราม ส่วนโคนติดกันเล็กน้อย ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป lanceolate ปลายเรียวแหลม ผิวค่านอกมีขน เกสรตัวผู้มี 6 เกสรยาว 1 ซม. รูป ovate ก้านชูอับ เกสรตัวเมียยาว 0.1 ซม. เกสรตัวเมียยาวกว่าเกสรตัวผู้เล็กน้อย ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 ซม. ไม่มีขน และมีกลีบดอกชั้นนอกที่ขยายใหญ่คลุมมิด ซึ่งผิวของกลีบดอกชั้นนอกนี้จะมีขน และหนามเรียว ยาว และ ตรง สีม่วงปกคลุม เมล็ดแบนกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.25 ซม. มีขนเล็กน้อย

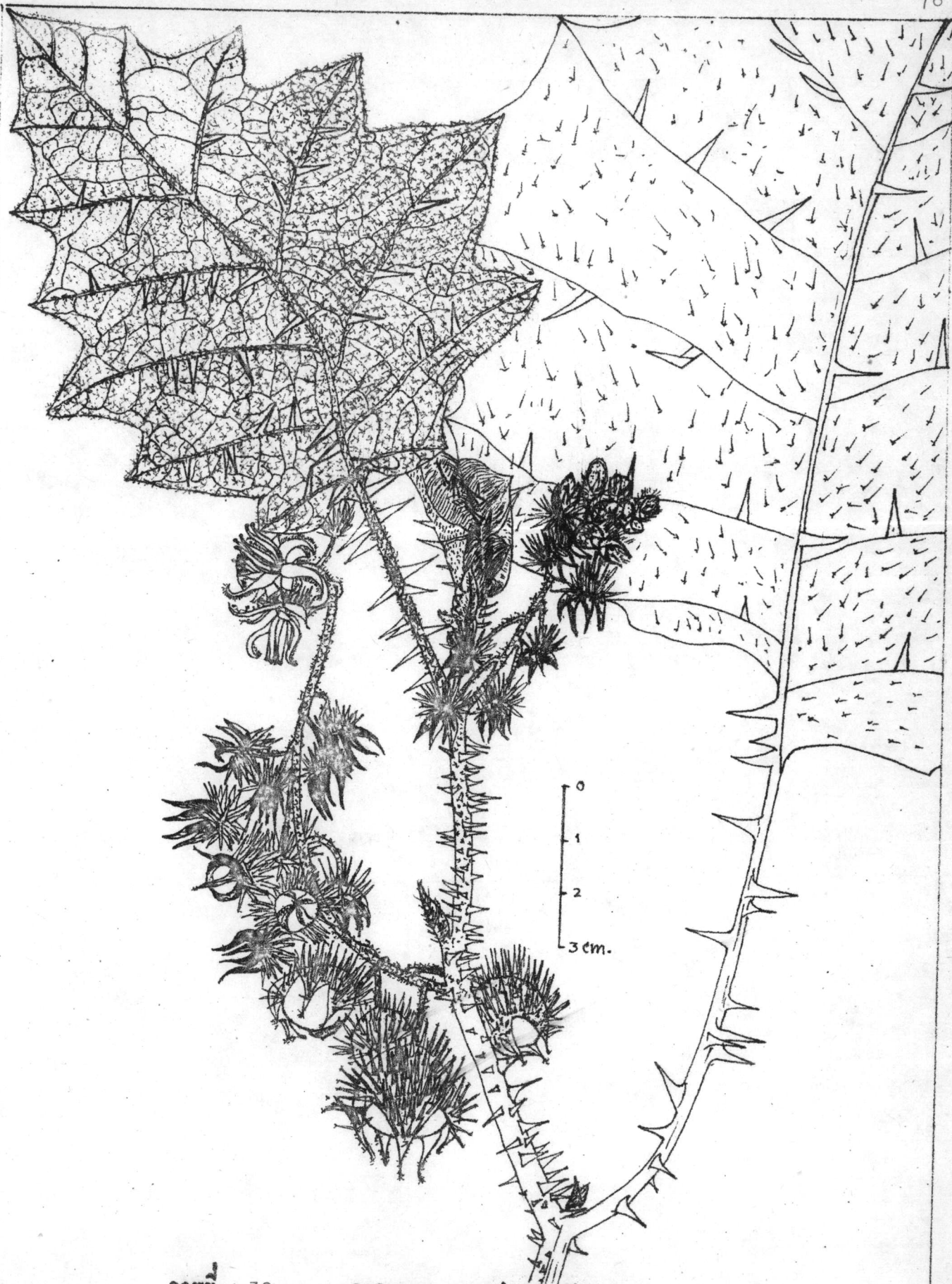
ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ K. Suvatabandhu 415; เชียงใหม่ J. K. Jackson 6151; ลำปาง Winit 1424; ลำปาง Put 4031; ตาก A.Kerr s.n.
ภาคตะวันตกเฉียงใต้ : กาญจนบุรี Put 1773; กาญจนบุรี K. Suvatabandhu 160; กาญจนบุรี J.F. Maxwell 73-169; กาญจนบุรี T. Smitinand 7421

คาบสมุทรม : นครศรีธรรมราช Rabil 204

การกระจายพันธุ์ สิกขิม อัสสัม พม่า (type?) ไทย

สภาพนิเวศน์วิทยา อยู่ตามไหล่เขา ป่าเบญจพรรณ ป่าสัก หนุเขา ระยะความสูง 150-900 เมตร

ชื่อพื้นเมือง มะอึกป่า (Ma-Uk Pā) ไทย นครศรีธรรมราช, มะเขือแจ้ (Makua chē) หรือมะเขือแจ้ป่า (Makua chē Pā) เหนือ ลาว

ภาพ 32

Solanum barbisetum Nees

รากษรชรรษา รabil. 204 BK

16. Solanum ferox Linn., Sp. Pl. ed 2:267.1762, Pham-Hoang Hộ, Cây-Co' Mien Nam Vietnam:212.1972; S. involucratum Blume, Bijdr.:701.1825; E.M.P.2: 467; S. ferox var involucratum Nees, Bonati in Fl. Gén I-C. 4: 423. 1915; Craib, Fl. Siam. En. 3: 137. 1951.

ไม้พุ่มหรือไม้มลลนอายุยืน สูง 0.5-2.5 เมตร

ลำต้นตั้งตรง ส่วนโคนแข็งมีเนื้อไม้ มีขนยาวเป็นกระจุกรูปดาวหนาแน่น และมีหนามแข็ง ตรง ปกคลุมด้วย ใบเดี่ยวเรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate หรือเกือบกลม ขอบใบหยักแบบ pinnatifid lobe เป็นรูปสามเหลี่ยมสั้น ๆ ปลายแหลม ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบเท่ากันทั้ง 2 ข้าง ผิวใบทั้ง 2 ด้านมีขนเป็นกระจุก รูปดาวปกคลุมแต่เส้นขนทางด้านบน มี 1 แถงยาว ที่เหลือสั้น เส้นใบ 5 คู่ มีหนามมาก หรือน้อยก็ได้ พบว่ามีขนสีม่วงคลุมหนาแน่น ใบยาว 30.5 ซม. หรือน้อยกว่า กว้าง 25 ซม. หรือต่ำกว่า ก้านใบ 1-5 ซม. ดอกออกเป็นช่อแบบ cymose umbel เกิดที่ยอด และ extraxillary ก้านช่อดอกยาว 0.8 ซม. มีหนามและขนนุ่ม ยาว ปกคลุม ก้านดอกโค้ง งอ ปลายพองออก ความยาวของก้านประมาณ 1 ซม. แต่เมื่อดอกบานแล้วก้านนี้จะยาวถึง 2 ซม. ดอกมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-3 ซม. กลีบดอกชั้นนอกเป็นรูปกรวยแบบ infundibuliform ส่วนโคนติดกันยาว 0.3 ซม. ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบมีรูปเป็นสามเหลี่ยม ปลายแหลม มีขน ระหว่างดอกบานกลีบดอกชั้นนอกยาว 1.2-1.7 ซม. แล้วขยายขึ้นเรื่อย ๆ จนคลุมมิดทั้งผล และเปลี่ยนเป็น ovate ปลายเรียวแหลมแบบ acuminate ยาว 1.5 ซม. มีหนามคม ๆ หรือขนแข็ง ๆ คล้ายหนามสีม่วง คลุมอยู่อย่างหนาแน่น กลีบดอกชั้นในสีขาว ผิวด้านนอกมีขนยาว นุ่มคลุม ส่วนโคนจะติดกันเล็กน้อย ปลายหยักลึกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป ovate-oblong ปลายแหลมแบบ acute ยาว 1.2 ซม. อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาวประมาณ 1 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวผู้สั้นมาก ก้านชูยอดเกสรตัวเมียเป็นแท่งหรือหลอดเกลี้ยง ๆ ยาวกว่า เกสรตัวผู้ รังไข่มีขนกระจุกรูปดาว ยาว สีขาว ปกคลุม ผลแบบ berry กลม สีเหลือง

เมื่อสุก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5-2.5 ซม. มีขนสีเหลืองยาว คล้ายเส้นค้าย คลุม
ผิวนอกของผลหนาแน่น เมล็ดกลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.2 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ Noi Mao s.n.; เชียงใหม่ K. Suva-
tabandhu 399

ตะวันออกเฉียงเหนือ : ขอนแก่น Pradit 733; เลย S.
Phengnaren s.n.

ภาคกลาง : สระบุรี J.F. Maxwell 74-702

ตะวันออกเฉียงใต้ : ชลบุรี Mrs. D.J. Collins 904; ชลบุรี A.
Tongpukdee 2-26; ปราจีนบุรี A.F.G. Kerr 19844

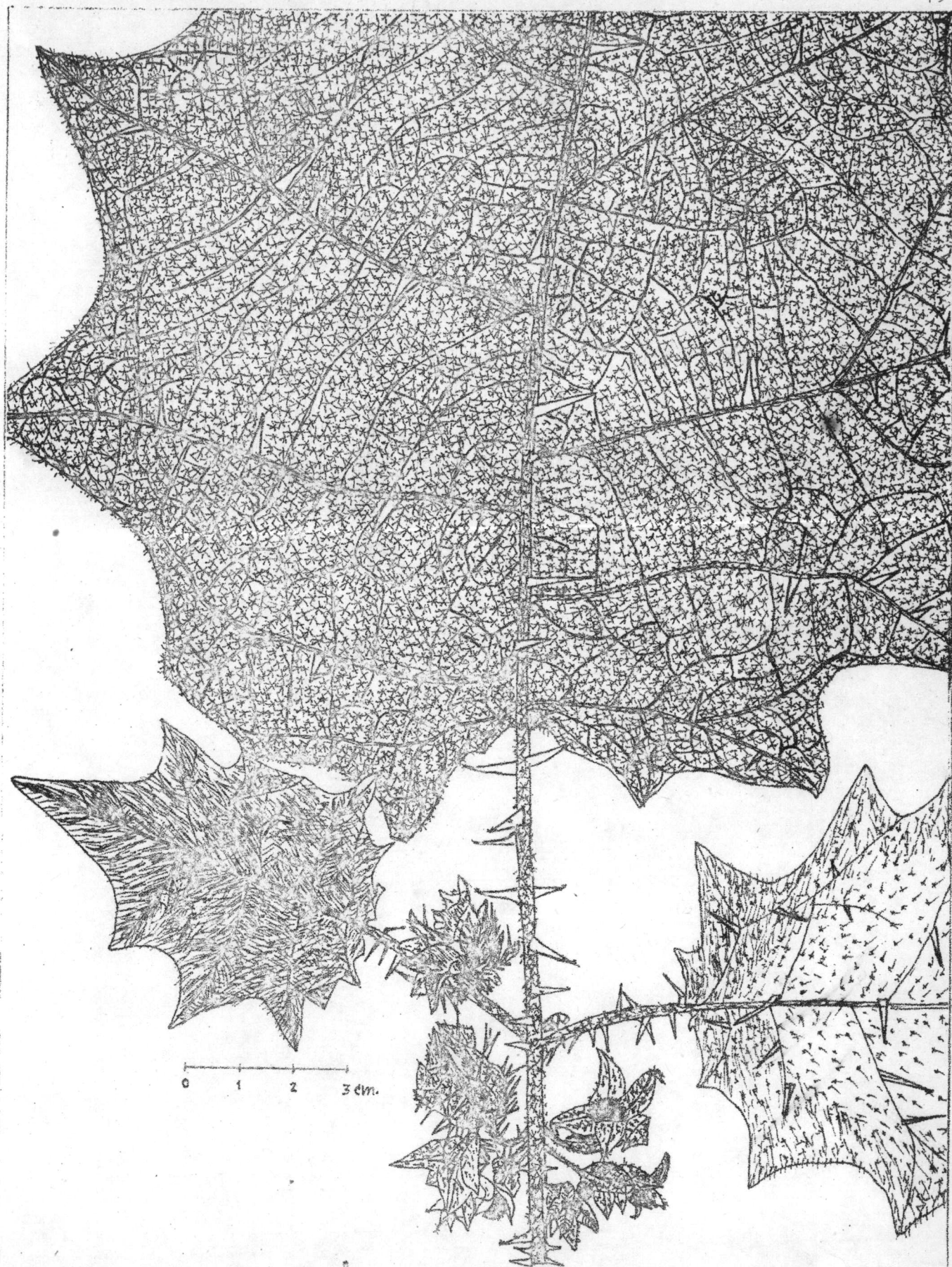
ตะวันตกเฉียงใต้ : ประจวบคีรีขันธ์ A.F.G. Kerr 10780

การกระจายพันธุ์ ยูนาน คาบสมุทรมลายู บอร์เนียว ซวาฟิลิปปินส์ จีนตอนใต้
อินเดี๋ย ไทย

สภาพนิเวศวิทยา พบตั้งแต่ระดับความสูง 50-1000 เมตร มีทั้งที่เพาะปลูกกัน และ
ที่ขึ้นในป่าดงดิบ ดินแล้ง ที่รกร้าง ตามไหล่เขาที่มีหินปูน ริมลำธาร

ชื่อพื้นเมือง มะเขือปู่ (Makúa Pu) ลาว ; มะอึก (Ma úk), มะอึกหมวก
(Ma úk muak) ; ไทย, อึก (úk) ใต้, คาบสมุทรมลายู ; ยี่งคฺยฺคี (Yang-khui-di)
กะเหรี่ยง ฮองสอน

ประโยชน์ ผลมีรสเปรี้ยวพอกควรรับประทานเป็นอาหาร หรือช่วยปรุงรสอาหารบาง
ชนิด เมล็ดและรากใช้ทำยาได้ (Burkill, 1935)

ภาพที่ 33

Solanum ferox Linn.

ประจวบคีรีขันธ์ A.F.G. Kerr 10780 BK

ภาพที่ 34

Solanum ferox Linn. มะอึก

ภาพแสดงลักษณะต้น ถ่ายจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว
จังหวัดชลบุรี (4 พฤศจิกายน 2520)

ภาพที่ 35

Solanum ferox Linn. มะอึ๊ก

ภาพแสดงลักษณะผลและชอผล ถ่ายจากเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่าเขาเขียว จังหวัดชลบุรี (4 พฤศจิกายน 2520)

17. Solanum stramonifolium Jacq. Misc.2:298. 1781 et Icon.Rar.t.44.
 1781; Craib, Fl. Siam.En.3:142.1951; S. hirsutum Roxb.Fl.Ind. ed.Carey:
 192.1832; Wall.2:253.1824; S. ferox Linn. C.B. Clarke in Fl.Br. Ind.
 4:233.1885; Kurz, Fl. Burm.2:226.1877; Brand., Ind. Trees 490.1921;
 Prain in Mat. Fl. Mal.Pen.No.18.331.541; Ridl. in Fl. Mal.Pen.2:
 467.1923 et Bonati in Fl. Gén.I-C. 4:322 partim.

S. ferox Linn.; Craib 1:425 et 2:143.1911-12, partim

ไม้มลูดอายุยืน หรือไม้มุ่ สูง 0.75-1.50 เมตร

ลำต้นตั้งตรง แตกแขนงไ้มาก ตามผิวมีขนเป็นกระจุกรูปดาวทุกแฉกเท่ากันปกคลุม
 อาจมีหนามสั้น แหวมและแข็ง ยาว 0.2 มม. หรือไม่มีเลย ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alter-
 nate แผ่นใบเป็นแบบ oval-acute หรือ ovate ขอบใบหยักแบบ pinnatifid
 lobe เป็นรูปสามเหลี่ยมสั้นๆ มีปลายแหลมแบบ acute ปลายใบเรียวแหลมแบบ acumi-
 nate ฐานใบ 2 ข้างไม่เท่ากัน ผิวใบด้านบนมีขนเป็นกระจุกรูปดาว ซึ่งมีแฉกหนึ่งยาว
 เป็นพิเศษ ส่วนด้านล่างขนรูปดาวจะมีทุกแฉกเท่ากัน เส้นใบ 6 คู่ มีหนามยาวบนเส้น
 ใบเหล่านี้ หรือไม่มีหนามเลยในต้นที่ปลูกกัน ใบยาว 13-23 ซม. กว้าง 8.5-21 ซม.
 ก้านใบยาว 6.5 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ subumbel เกิดบริเวณ extraxillary เป็นกระจุก
 ก้านช่อดอกยาว 1 ซม. มีขนแข็งหรือหนามคล้ายเข็ม ก้านช่อดอกยาว 1 ซม. โคนงอกและ
 ปลายพองออก ไม่มีหนาม แต่มีขนนุ่มยาว เส้นผ่าศูนย์กลางของดอก 2 ซม. กลีบดอก
 ชั้นนอกเป็นรูปกรวย ยาว 0.3 ซม. ส่วนโคนติดกันแต่ปลายแยกเป็น 5 กลีบ ยาว 0.5-0.8
 ซม. แต่ละกลีบรูปสามเหลี่ยมปลายแหลมแบบ acute ซึ่งจะขยายใหญ่ขึ้นเล็กน้อยหลังดอก
 บานแล้ว ผิวด้านบนมีขนเป็นกระจุกรูปดาวคลุมหนาแน่นกว่าด้านใน กลีบดอกชั้นในสีขาว
 ส่วนโคนติดกันยาว 0.3 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบเป็นแบบ lanceolate ปลาย

แหลมแบบ acute มีขนเฉพาะด้านนอก อับเกสรตัวผู้รูป ovate ยาว 1.2 ซม. ก้านชูอับ
เกสรตัวผู้ค่อนข้างสั้น ก้านชูยอดเกสรตัวเมียเป็นแบบ cylindric ผลแบบ berryกลม
เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.8 ซม. มีขนยาวแบบเข็มคลุมหนาแน่น ขนนี้จะยาวกว่าที่ปกคลุมส่วนอื่นๆ
ผลเมื่ออ่อนเขียว สุกสีเหลือง มีกลีบคอกชั้นนอกที่ขยายเล็กน้อยเป็นรูปสามเหลี่ยมแบบ ovate
triangular ส่วนของกลีบคอกชั้นนอกนี้จะไม่มีหนาม และขยายใหญ่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น
เป็นลักษณะที่แตกต่างจาก S. ferox Linn. เมล็ดกลม รูป discoid เส้นผ่าศูนย์กลาง
ประมาณ 0.2 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงราย K. Iwatsuki et al. T. 10866

ภาคกลาง : นครปฐม A. Tongpukdee 2-7, 2-8, 2-20; กรุงเทพฯ-
มหานคร Eryl Smith 121

ตะวันออกเฉียงใต้ : ระยอง A. Tongpukdee 2-27

ตะวันตกเฉียงใต้ : กาญจนบุรี C. F. van Beusekom et al. 3772

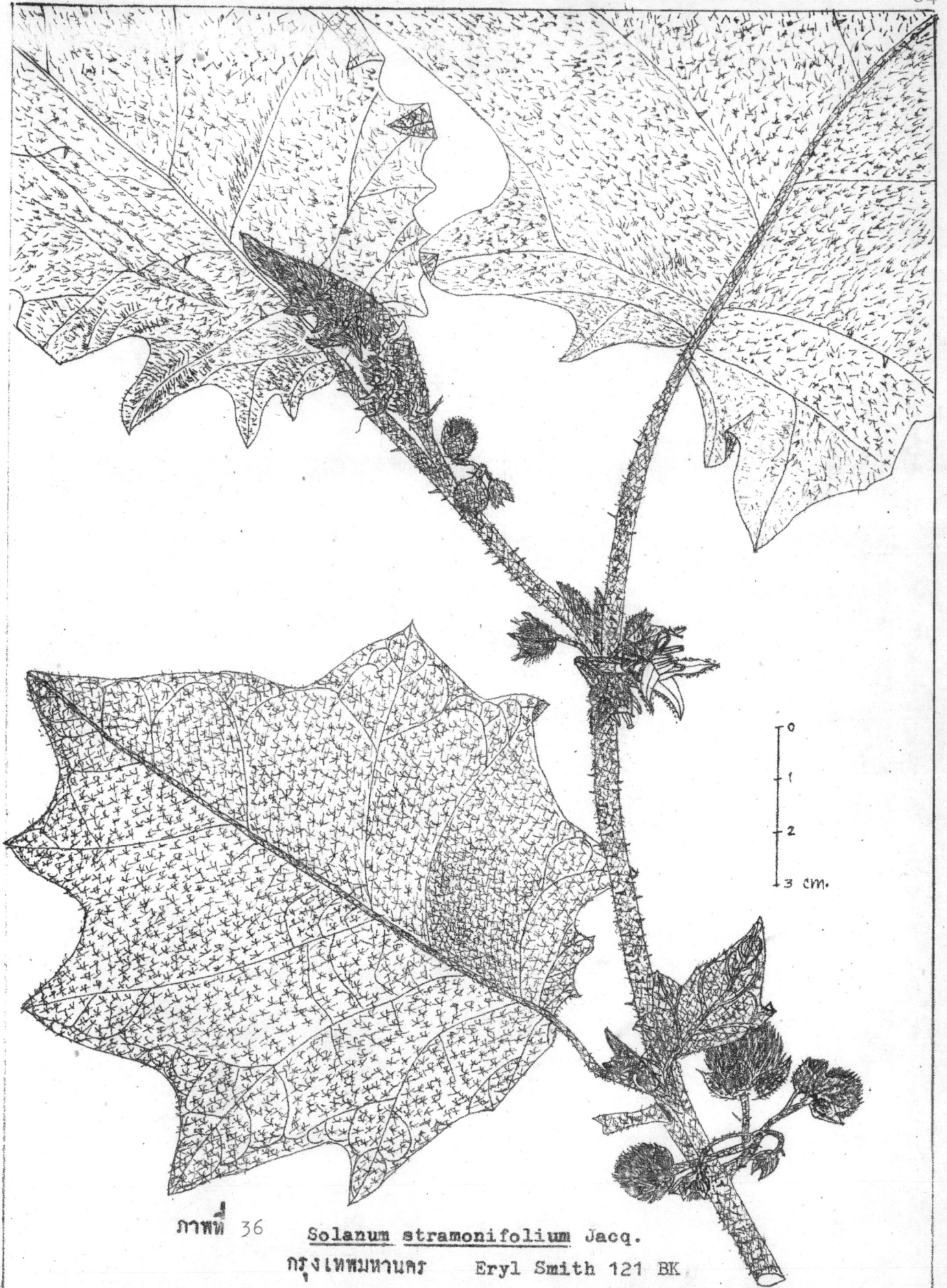
คาบสมุทรม : นครศรีธรรมราช Eryl Smith 4789; เกิด A.
Tongpukdee 2-28

การกระจายพันธุ์ อินเดี๋ย จีน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย

สภาพนิเวศน์วิทยา พบตามที่รกร้าง ตามบ้านเก่าที่รื้อถอนไป ตามป่าดัดใบเขตหินปูน
พบตั้งแต่ระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเล 5 เมตร-750 เมตร

ชื่อพื้นเมือง มะอึก (Ma-úk) ไทย ; มะเขือปู่ (Ma-kúa pū) ลาวภาค
เหนือ

ประโยชน์ ผลมีรสเปรี้ยวรับประทานได้ และใช้ในการปรุงรสอาหารบางชนิด

ภาพที่ 36

Solanum stramonifolium Jacq.

ทรงโพนพานดร

Eryl Smith 121 BK

ภาพที่ 37

Solanum stramonifolium Jacq. มะอี๊ก

ภาพแสดงลักษณะต้น ภายจากสวนพฤกษชาติเพ

จังหวัดระยอง (6 พฤศจิกายน 2520)

ภาพที่ 38

Solanum stramonifolium Jacq. มะอึ๊ก

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก ถ่ายจากสวนพฤกษชาติเพ
จังหวัดระยอง (6 พฤศจิกายน 2520)

ภาพที่ 39 Solanum stramonifolium Jacq. มะอึ๊ก
ภาพแสดงลักษณะดอก ถ่ายจากสวนพฤกษชาติเพ
จังหวัดระยอง (6 พฤศจิกายน 2520)

ภาพที่ 40 Solanum stramonifolium Jacq. มะอึ๊ก
 ภาพแสดงลักษณะต้น ถ่ายจากวัดไทร ตำบลท่ากระชัย
 อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม (30 กรกฎาคม 2520)

ภาพที่ 41

Solanum stramonifolium Jacq. มะอี๊ก

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก ถ่ายจากวัดไทร
ตำบลท่ากระชับ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
(30 กรกฎาคม 2520)

ภาพที่ 42

Solanum stramonifolium Jacq. มะอึ๊ก

ภาพแสดงลักษณะผลและช่อดอก ถ่ายจากวัดไทร
ตำบลท่ากระชับ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
(30 กรกฎาคม 2520)

18. Solanum incanum Linn., Sp. Pl. 1:188. 1753; Craib, Fl. Siam. En. 3:137. 1951; Hutchinson, Fl. West. Trop. Afr. 2:332. 1963; S. coagulans Forsk. Fl. Aeg. Arab.: 47. 1775; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4:236. 1885; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2:468; Bonati in Fl. Gén. I-C. 4: 325. 1915, partim, an. Dun? Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Co' Mien Nam Vietnam 2:12. 1972; S. album var gaudichaudii Craib 1.425 et 2.143, an. Dun? S. melongena Linn. Craib 2.143 partim, S. melongena var incanum (Linn.) Kuntze, Wealth of Ind. 385. 1973

ไม้ล้มลุกอายุยืน สูง 0.5-1 เมตร

ลำต้นแตกแขนง เป็นพุ่มกว้าง มีขนและหนามปกคลุม หนามยาว 0.5 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ oval-oblong หรือแบบ ovate ขอบใบหยักแบบ sinuate หรือเป็นคลื่น ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบ 2 ข้างไม่เท่ากัน ผิวใบปกคลุมด้วยขนเป็นกระจุกรูปดาว เส้นใบ 4-6 คู่ มีขนและหนามตามเส้นใบ ก้านใบ ทั้งด้านบนและล่าง แต่ด้านล่างมีมากกว่า ใบยาว 4-7 ซม. กว้าง 2-3 ซม. ก้านใบยาว 1-1.5 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ raceme เกิดบริเวณ extraxillary มี 1-4 ดอก แต่มีเพียง 1-2 ดอกกลางเท่านั้นที่สมบูรณ์เพศ ก้านช่อดอกยาว 2-4 ซม. ก้านดอกยาว 2 ซม. ขนาดของดอกเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.3 ซม. กลีบดอกชั้นนอกติดกันแบบ campanulate ยาวประมาณ 0.3 ซม. ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูปสามเหลี่ยมยาว 0.5 ซม. มีขนคลุม เมื่อกอกบานกลีบดอกชั้นนอกจะขยายใหญ่และยาว แต่คลุมผลไม่มีค ส่วนโคนที่ติดกันยาว 0.5 ซม. และกลีบจะเปลี่ยนรูปเป็นแบบ lanceolate acute ยาว 0.9 ซม. กลีบดอกชั้นในใหญ่ รูป rotate สีม่วงน้ำเงิน หรือสีขาว ซึ่งหาได้ยาก ก้านนอกมีขนสั้น ๆ อับเกสรตัวผู้รูป oblong ก้านชูอับเกสรตัวเมียยาวกว่าเกสรตัวผู้ประมาณ 0.3-0.5 ซม. ผลเป็นแบบ berry กลม ผิวเกลี้ยง

สีเหลืองเมื่อสุก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-2.5 ซม. ก้านผลยาว 2.9 ซม. ทั้งก้านผล และกลีบดอกชั้นนอกที่หุ้มผลมีหนามและขน เมล็ดมีแบบรูป discoid สีเหลืองอ่อน เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.25-0.3 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ Gen Murata et al. T.15456; เชียงใหม่
A. Tongpukdee 2-12

ภาคกลาง : นครปฐม A. Tongpukdee 2-18, 2-19

ตะวันตกเฉียงใต้ : กาญจนบุรี A. Tongpukdee 2-25;

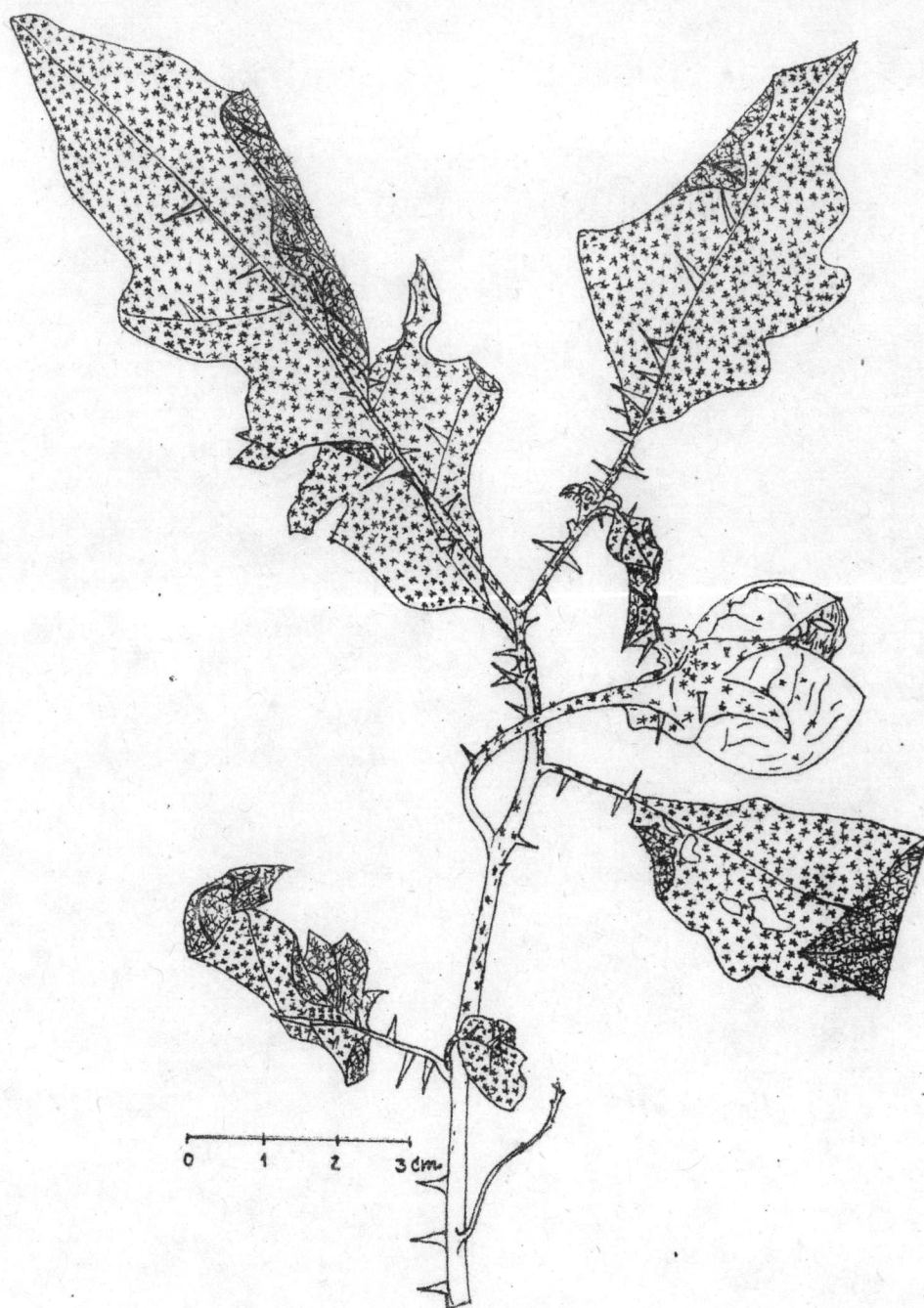
ประจวบคีรีขันธ์ A.F.G. Kerr 16141

การกระจายพันธุ์ อีจิปต์ ปาเลสไตน์ อินเดียจรดจีน ไทย

สภาพนิเวศวิทยา พบตั้งแต่ระดับความสูง 5-700 เมตร ในป่าไม้ผลัดใบ

ชื่อพื้นเมือง มะเขือหิน (Makúa hún) ไทย, ประจวบ ; มะเขือแจ้
(Makúa ché) เหนือ ลาว

ประโยชน์ บางท้องถิ่นรับประทานผลเป็นผักจิ้ม หรือใช้ปรุงอาหารบางประเภท

ภาพที่ 43

Solanum incanum Linn.

ประจวบคีรีขันธ์ A.F.G. Kerr 16141 BK

ภาพที่ 44

Solanum incanum Linn. มะเขือหิน (ดอกสีม่วง)
ภาพแสดงลักษณะของดอก ถ่ายจากอำเภอกำแพงแสน
จังหวัดนครปฐม (31 สิงหาคม 2520)

ภาพที่ 45 Solanum incanum Linn. มะเขือหิน (ดอกสีขาว)
ภาพแสดง ลักษณะของดอก ถ่ายจากอำเภอกำแพงแสน
จังหวัดนครปฐม (31 สิงหาคม 2520)

ภาพที่ 46

Solanum incanum Linn. มะเขือหิน

ภาพแสดงลักษณะของผลแก่ ถ่ายจากอำเภอกำแพงแสน

จังหวัดนครปฐม (31 สิงหาคม 2520)

19. *Solanum torvum* Sw., Prodr.:47.1788; Wight, Ic.2: fig.345.1843; Kurz, Fl. Burm.2:225.1877; C.B. Clarke in Fl. Br.Ind.4:234.1885; Bonati in Fl. Gén.I-C.4:327.1915; Brand., Ind.Trees:489.1921; Gamble, Fl.Pres. Madras:935.1923; Mat. Fl. Mal. Pen., No.18, 532.542; Ridl., Fl. Mal.Pen. fig 118, 2:468.1923; Craib, Fl. Siam. En. 3: 143.1951; Quisumbing, Med.Pl.Phil.:864.1951; Hutchinson, Fl. West.Trop.Afr.2: 330.1963; Back & Bakht, Fl. Java 2:475.1965; Merrill, En. Phil.Pl. 3:428. 1967; Phạm-Hoàng Hộ, Cây Co' Mien Nam 2: No. 3227, 213.1972; Wealth of Ind. 9:395.1972.

ไม้มลกอายุนั้น หรือไม้มพม สูง 1-3 เมตร

ลำต้นมีเนื้อไม้ ตามผิวลำต้น กิ่ง ก้าน มีหนาม และขนซึ่งเป็นแบบกระจุกรูปคาวทูตแตกเท่ากัน ใบเดี่ยว เรียงสลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate, elliptic หรือ oblong ขอบใบเรียบหรือหยักลึกแบบ pinnatifid lobe ปลายแหลมแบบ acute ปลายใบแหลมแบบ acute หรือมนแบบ obtuse ฐานใบคล้ายรูปหัวใจ แต่ 2 ข้างไม่เท่ากันแบบ unequal cuneate, กลม หรือฐานตัดแบบ truncate ผิวใบด้านบนและล่างปกคลุมด้วยขนเป็นกระจุกรูปคาวทูตแตกเท่ากัน แต่ขนาดของขนที่พบทางด้านบนจะเล็กกว่าที่พบทางด้านล่าง เส้นใบ 4-6 คู่ อาจจะมีหนามตามเส้นใบที่ผิวใบด้านล่างหรือไม่ มีก็ได้ ใบยาว 7-30 ซม. กว้าง 3-25 ซม. ก้านใบยาว 1.5-10 ซม. ดอกเป็นช่อแบบ subumbel ซึ่งแตกแขนงแบบ dichotomous และมีดอกย่อยจำนวนมาก เกิดบริเวณ extra-axillary ก้านช่อดอกสั้นหรือไม่มีเลย ก้านดอกในระยะที่ดอกบานยาว 0.4-1 ซม. มีขนปกคลุม เส้นผ่าศูนย์กลางของดอกประมาณ 2 ซม. กลีบดอกชั้นนอกมีขนเป็นกระจุกรูปคาว ส่วนโคนติดกันเป็นรูปถ้วย ยาว 0.2 ซม. ปลายแยก 5 กลีบ แต่ละกลีบรูปสามเหลี่ยมหรือเป็นแบบ lanceolate หรือยาวและเรียวแหลมแบบ acuminate เมื่อดอกเริ่มบานกลีบยาว 0.2 ซม. แล้วจะยาวเป็น 0.5-0.6 ซม. หลังจากดอกบานเต็มที่ กลีบดอกชั้นในสีขาว

ทรงกลางคอกเป็นสีเหลืองอ่อน มีขนทางคานนอก ส่วนโคนติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเล็กเป็น 5 กลีบ ยาว 1-2 ซม. แต่ละกลีบรูป lanceolate ปลายเรียวแหลมแบบ acuminate อับ เกสรตัวผู้รูป ovate ยาว 0.6-0.7 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวผู้ยาว 0.2 ซม. ก้านชูออก เกสรตัวเมียเป็นเส้นคล้ายเส้นค้าย ยาวกว่าเกสรตัวผู้ รังไข่และก้านชูออกเกสรตัวเมียมี ขน ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1-1.25 ซม. มีกลีบคอกชั้นนอกที่ขยายใหญ่ ครอบอยู่ ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีเขียวเข้ม และเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลปนดำเมื่อสุก ผิวเกลี้ยง เมล็ดกลมแบบ discoid เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.2-0.3 ซม.

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ Noi Mao s.n.; เชียงใหม่ T.D.B.S. 1569; เชียงใหม่ M.Tagawa et al. T.3160; เชียงใหม่ Gen Murata et al. T.14864; เชียงใหม่ J.K. Jackson 6025

ตะวันออกเฉียงเหนือ : เลย Din 92; เลย M. Tagawa et al. T. 1911

ภาคกลาง : นครปฐม A. Tongpukdee 2-31, 2-36; กรุงเทพมหานคร Eryl Smith 52; กรุงเทพมหานคร Eryl Smith 97; กรุงเทพมหานคร M.C. Lakshnakara 38; กรุงเทพมหานคร M.Tagawa et al. T. 276

ตะวันออกเฉียงใต้ : ฉะเชิงเทรา Sakol 193; จันทบุรี T.Smitinand 3378; จันทบุรี K.Iwatsuki et al. T.7304; ชลบุรี J.F. Maxwell 72-341; ปราจีนบุรี Kai Larsen et al. 345.

ตะวันตกเฉียงใต้ : ประจวบคีรีขันธ์ Sintipongse 128; ประจวบคีรีขันธ์ W.R.S. Ladell 213, ประจวบคีรีขันธ์ W.R.S. Ladell 260

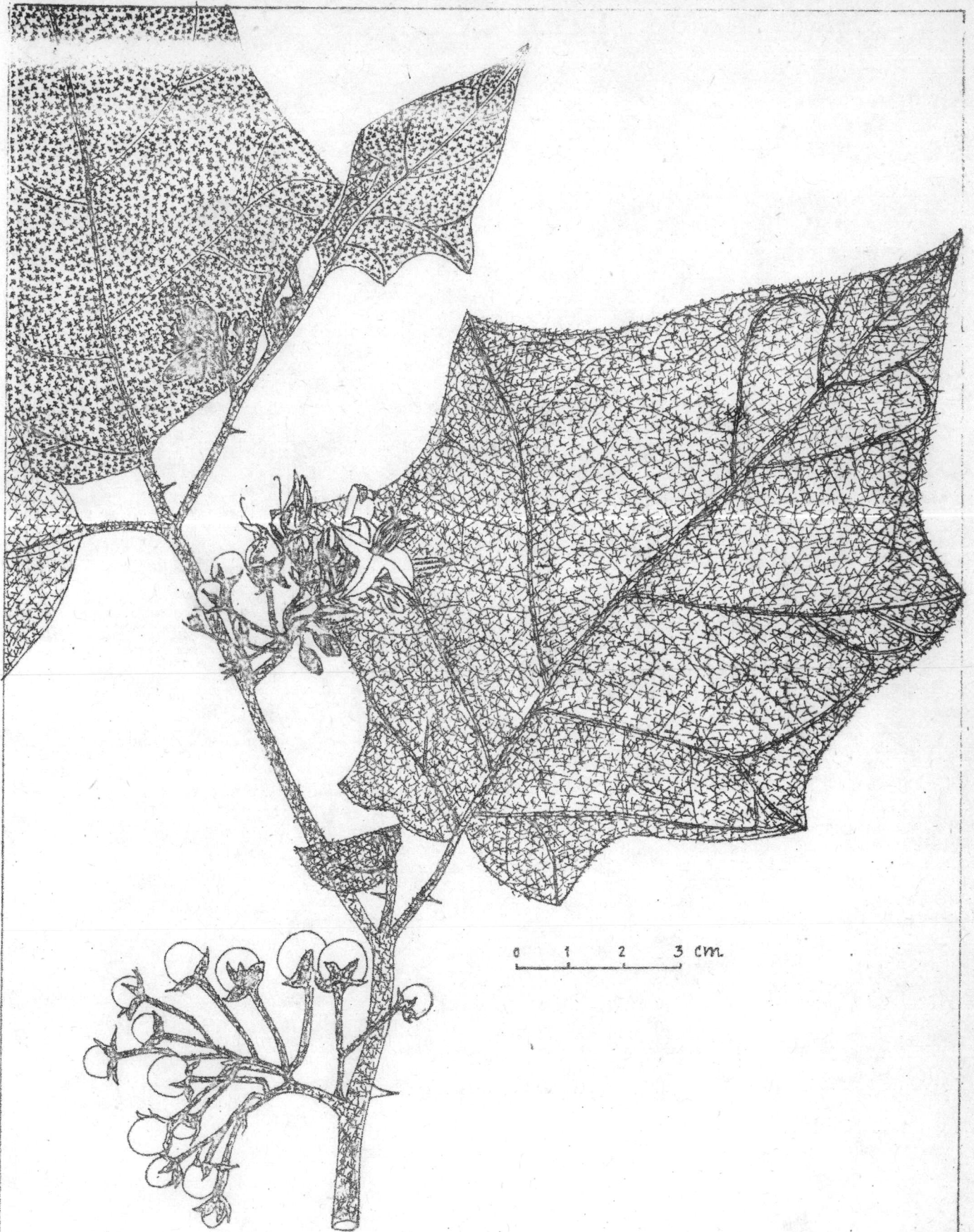
คาบสมุทรม : นครศรีธรรมราช K.Iwatsuki et al. T.8512, พังงา T.Shimizu et al. T.7901; สงขลา A.F.G. Kerr 15820

การกระจายพันธุ์ pantropic ตามเขตร้อนในอินเดีย อินโดจีน พิลิปปินส์ เวียดนาม ลาว จีน ไทย

สภาพนิเวศวิทยา พบที่แจ้, ที่กร่าง, ริมถนน ที่แห่งแดง และชั้น ดินทราย. พบตามป่าดิบ ป่าดงดิบ ตามเขตกินปูน พบในเขตระดับความสูงเสมอระดับน้ำทะเลไป จนถึงความสูง 1400 เมตร

ชื่อพื้นเมือง มะเขือพวง (Makua puang) ไทย ; มะแว้งข้าง (Mawêng châng) หรือแว้ง (wêng) ไทย สงขลา ; มะแว้งกูดัว (Makwêng kú lūa) ลาว เชียงใหม่ ; มะเขือตะคร (Makua lakawn) ลาว โคราช ; รั้งจกอม (Rap chong kawm) เขมร โคราช ; ปลอดภัย (Paw lū) แม่ ; ตะโองดาโน (Takōng lānò) มาเลย์ สงขลา

ประโยชน์ ผลรับประทานเป็นผักปรุงอาหาร รากใช้ทำเป็นยาได้ (Burkill, 1935)

ภาพที่ 47

Solanum torvum Sw.

๓๖๖๖

A.F.G. Kerr 15820 BK

ภาพที่ 48

Solanum torvum Sw. มะเขือพวง

ภาพแสดงลักษณะดอกและช่อดอก ถ่ายจากตำบลดบอพลับ

อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (15 มีนาคม 2521)

ภาพที่ 49

Solanum torvum Sw. มะเขือพวง

ภาพแสดงลักษณะผลและชอผล ถ่ายจากตำบดบอพลับ

อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (15 มีนาคม 2521)

20. Solanum indicum Linn., Sp. Pl. 1:187. 1753; Kurz, Fl. Burm. 2:226. 1877; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4:234. 1885; Brand, Ind. Trees:489; Mat. Fl. Mal. Pen. No.18, 333.543; Ridl., Fl. Mal.Pen. 2:468.1923; Bonati in Fl. Gén I-C. 4:326. 1915; Gamble, Fl. Pres. Madras. 4:935.1923; Wigth, Ic.2:t346.1943; Craib, Fl. Siam. En. 3:138.1951; Quisumbing, Med. Pl. Phil.:854-855. 1951; Hutchinson, Fl. West. Trop. Afr. 2:333.1963; Phạm-Hoàng Hộ, Cây-Co' Mien Nam 2: No. 3228, 213.1972

Solanum melongena Linn. Craib 1:425 et 2: 143, pro parte,

S. album Craib 1:425 et 2:143, an Lour ?

ไม้ล้มลุก อายุยืน แตกกอคล้ายไม้พุ่ม สูง 0.3-1.5 เมตร ต้นตั้งตรง ตามกิ่ง ก้าน เส้นใบ มีหนามแข็ง โคน กอคล้ายเดี่ยวเหยี่ยว ยาว 0.5 ซม. ใบเดี่ยว เรียง สลับแบบ alternate แผ่นใบเป็นแบบ ovate ขอบใบหยักแบบ sinuate หรือ pinnatifid lobe รูปสามเหลี่ยมปลายแหลมแบบ acute หรือมนแบบ obtuse ปลายใบ แหลมแบบ acuminate หรือปลายตัดแบบ truncate ฐานใบตัดตรง หรือรูปลิ้นชนิด cuneate หรือคล้ายหัวใจ ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มกว่าด้านล่าง และมีขนเป็นกระจุก รูปดาวปกคลุม อาจมากหรือน้อยก็ได้ เส้นใบ 4 คู่ ใบยาว 4-15 ซม. กว้าง 3.5-6 ซม. ก้านใบยาว 2-3 ซม. ช่อดอกแบบ raceme เกิดบริเวณ extraxillary ดอกสมบูรณ์เพศจะอยู่ส่วนโคนของช่อดอก ก้านช่อดอกยาว 0.3-0.5 ซม. ก้านดอกยาว 1.4-2 ซม. แข็ง ปกคลุมด้วยขนและหนาม ขนาดดอกเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.8 ซม. กลีบดอกชั้นนอกเป็นรูป campanulate มีขนยาวนุ่ม อาจจะมีหนามหรือไม่มีก็ได้ ส่วนโคนที่ เชื่อมกัน ยาว 0.2 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบรูป ovate ยาว 0.3 ซม. กลีบดอกชั้นในสีม่วง รูป rotate ส่วนโคนติดกันเล็กน้อย ส่วนปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละ กลีบยาว 0.5 ซม. กว้าง 0.4 ซม. รูป ovate ปลายแหลมอับ เกสรตัวผู้รูป ovate ยาว

0.6 ซม. ก้านชูอับเกสรตัวผู้ยาว 0.1 ซม. ก้านชูยอดเกสรตัวเมีย ยาว 0.8 ซม. มีขน
 ไรโซไมมีขน ผลแบบ berry กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5-0.6 ซม. ผิวเรียบ สีเหลือง
 แล้วเปลี่ยนเป็นสีเหลืองส้มเมื่อสุก เมล็ดแบนรูปร่างไม่คอยแน่นอน อาจเป็นรูป oval-
 reniform irregular

ตัวอย่างพืช ภาคเหนือ : เชียงใหม่ C. Chemsirivathana 549; เชียงใหม่
 A. Tongpukdee 2-15

ตะวันออกเฉียงเหนือ : เลย Dee 224

คาบสมุทรมุข : สงขลา A.F.G. Kerr 14751;

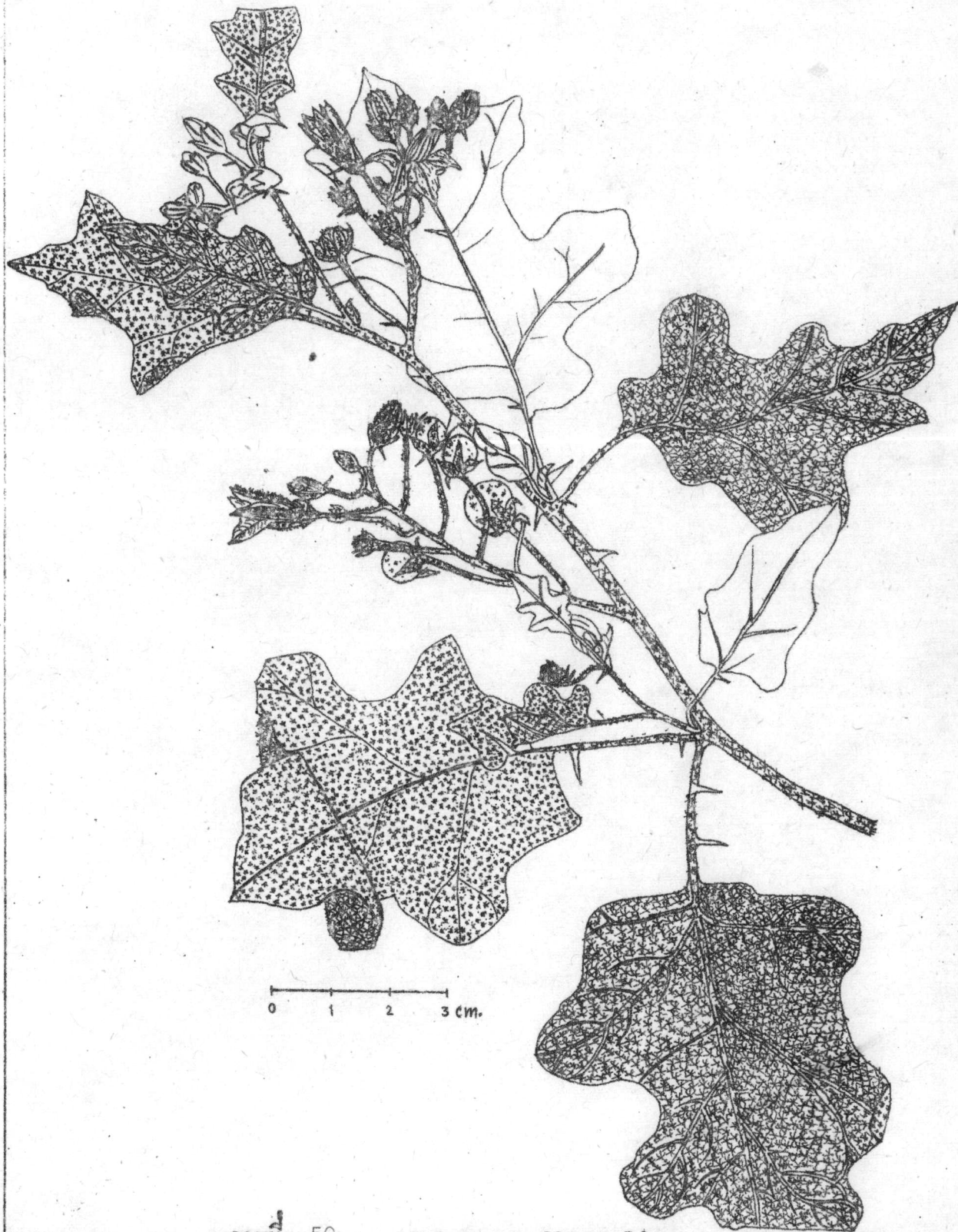
สุราษฎร์ธานี A.F.G. Kerr 18226

การกระจายพันธุ์ พบทั่วพม่า อินเดีย จีนไต้หวัน มาเลเซีย ไทย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สภาพนิเวศน์วิทยา พบตั้งแต่ระดับความสูงต่ำกว่า 50 เมตรถึง สูง 1300 เมตร พบ
 ตามบริเวณ ที่โล่ง ที่ราบชายป่า

ชื่อพื้นเมือง แวงขม (wêng kom) ไทย, สุราษฎร์ และสงขลา ; มะแคว้ง
 (Makwêng) หรือมะแคว้งขม (Makwêng kom) เหนือ, ลาว ; มะแคว้งดำ
 (Ma-khwaeng-dam) พายัพ ; สะกั้งแค (Sa-kang-khae) กะเหรี่ยง
 ของสอน ; มะแวงคน (Ma-waeng-ton) ไทย

ประโยชน์ ผลมีรสขมเผื่อนรับประทานได้ ประโยชน์ทางยา รากรับประทานเป็นยาแก้
 เสมหะ แก้ไอ ผลเป็นยาขับเสมหะ แก้ไอ ขับปัสสาวะ (สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ
 2516 หน้า 51)

ภาพที่ 50

Solanum indicum Linn.

สงขล A.F.G, Kerr 14751 BK

ภาพที่ 51

Solanum indicum Linn. แวงขม

ภาพแสดงลักษณะต้นและผล ถ่ายจากเขตอุทยานสุเทพ-ปุ๋ย
จังหวัดเชียงใหม่ (28 สิงหาคม 2520)

21. Solanum scopulorum Kerr ex Barnett in Kew Bull. 16: 486.1963;
Craib, Fl. Siam. En. 3: 141.1951

ไม้รอเลื้อย ลำต้นมีขนสั้น ๆ นุ่ม กลุมตามผิวหนาแน่น มีหนามเล็ก โคนจำนวน
น้อย กระจายอยู่ ใบ เดี่ยว ออกเป็นคู่ ตรงกันข้าม หรือเรียงสลับแบบ alternate แผ่น
ใบเป็นแบบ elliptic ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลมแบบ acute ฐานใบรูปดิม
แบบ cuneate ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้ม มีขนเป็นกระจุกรูปดาว กระจายอยู่ทั่วไป ด้านล่าง
สีน้ำตาลอ่อน มีขนเป็นกระจุกรูปดาว สั้น และนุ่ม ปกคลุมหนาแน่น เส้นใบ 3 คู่ ทั้งเส้นใบ
และเส้นกลางใบจะจมลึกลงไปทางผิวใบด้านบน และขนขึ้นข้างทางด้านล่าง ใบยาวประมาณ
3 ซม. กว้าง 1.2 ซม. ก้านใบยาว 0.4 ซม. ดอกช่อแบบ raceme เกิดบริเวณ extra-
xillary ก้านช่อดอกยาวประมาณ 1 ซม. ก้านดอกยาวประมาณ 2 ซม. มีขนเป็นกระจุก
รูปดาว สั้น และหนาคลุมตลอดทั้งก้านดอก กลีบดอกชั้นนอก กลีบดอกชั้นใน ขนาดเส้นผ่า
ศูนย์กลางของดอก 1.3 ซม. กลีบดอกชั้นนอก ส่วนโคนติดกันยาว 0.65 ซม. ปลายแยกเล็ก
เป็น 5 กลีบ ซึ่งบางที่มีขนาดไม่เท่ากัน กลีบสั้นที่สุด ยาวประมาณ 0.3 ซม. กลีบยาวที่สุด
ยาวประมาณ 0.45 ซม. มีขนหนาแน่น กลีบดอกชั้นในสีม่วงน้ำเงิน มีขนคลุมด้านนอก ส่วน
ตรงเส้นกลางกลีบมีขนไม่หนาแน่นนัก เช่นเดียวกับก้านในของกลีบที่ใกล้กับเกสรตัวผู้ กลีบ
ดอกชั้นใน ส่วนโคนติดกันยาวประมาณ 0.2 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบเป็นแบบ ovate
ปลายกลม ยาวประมาณ 0.9 ซม. อับเกสรตัวผู้สีเหลืองอมน้ำตาล รูป ovate ยาวประมาณ
0.57 ซม. ไม่มีขน ก้านชูอับเกสรตัวผู้ยาวประมาณ 0.25 ซม. รังไข่เกลี้ยง ยาวประมาณ
0.07 ซม. ก้านชูยอดเกสรตัวเมียยาวประมาณ 0.95 ซม. มีขนเป็นกระจุกรูปดาว กระจาย
อยู่เล็กน้อยตรงโคน ไม่พบผลในตัวอย่างพันธุ์ไม้แห่งที่ศึกษา

ตัวอย่างพืช ตะวันตกเฉียงใต้ : ประจวบคีรีขันธ์ A.F.G. Kerr 16210 (type)

การกระจายพันธุ์ -

สภาพนิเวศน์วิทยา เลื้อยไต่บนหินใน open forest

ชื่อพื้นเมือง -

ภาพที่ 52 *Solanum scopulorum* Kerr

ประจวบคีรีขันธ์ A.F.G. Kerr 16210 BK. (type)

Excluded species

Solanum xanthocarpum Schrad. et Wendl. in Sert. Hanov. 1:8, t.2,
 1795-1801; C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 5: 236.1885; Kurz, Fl.
 Burm. 2: 224.1877, in clavi tantum; Bonati in Fl. Gén. I-C. 5:324.
 1915; Craib, Fl. Siam. En. 3: 45.1951

ตัวอย่างพืช ตะวันตกเฉียงใต้ : เพชรบุรี Pierre (ex Fl. Gén. I-C.)